

ΤΟ ΧΩΡΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Εκπλήτρια: Ματράκα Ελένη

Επιβλέπων Καθηγητής: Καλλιώρας Δημήτριος

Δήλωση Βεβαιώνω ότι η παρούσα εργασία είναι δική μου, δεν έχει συγγραφεί από άλλο πρόσωπο με ή χωρίς αμοιβή, δεν έχει αντιγραφεί από δημοσιευμένη ή αδημοσίευτη εργασία άλλου και δεν έχει προηγουμένως υποβληθεί για βαθμολόγηση στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ή αλλού. Βεβαιώνω ότι είμαι εν γνώσει των κανόνων περί λογοκλοπής του ΤΜΧΠΠΑ και ότι στο πλαίσιο αυτού έχουν τηρηθεί όλοι οι κανόνες κατά την ακαδημαϊκή δεοντολογία, σχετικά με αναφορές, βιβλιογραφία, κ.λ.π., τόσο από έντυπες όσο και από ηλεκτρονικές πηγές. Σε περίπτωση λογοκλοπής αποδέχομαι όλες ανεξαιρέτως τις ποινές που προβλέπουν οι εκάστοτε Κανονισμοί του ΠΘ ή και του ΤΜΧΠΠΑ.

Ημερομηνία:

Όνοματεπώνυμο: Ματράκα Ελένη

Υπογραφή:

Περίληψη:

Όλος ο κόσμος βρίσκεται τα τελευταία χρόνια σε μια εποχή αλλαγών και αντιθέσεων. Πόλλες χώρες δεν μπορούν να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες όπως στέγαση, φαγητό και νερό ενώ σε άλλες απολαμβάνουν κάθε μέρα τις ανέσεις της σύγχρονης ζωής. Ωστόσο μπορεί να φαίνεται ιδανική η ζωή των «πλουσίων» με όλες αυτές τις ανέσεις όμως μελέτες δείχνουν ότι δεν είναι πραγματικά χαρούμενοι όσο και αν αυξήσουν το εισοδημά τους.

Στην παρούσα διπλωματική θα εξετάσουμε έναν νέο πρωτοποριακό κλάδο της οικονομίας που ονομάζεται οικονομία της ευτυχίας-Happiness Economics-, θα δούμε πως προέκυψε η ανάγκη για έναν τέτοιο κλάδο αλλά και το τι εξετάζει για να δει πόσο επηρεάζεται η ευημερία, η ποιότητα της κάλυψης των βασικών αναγκών και η ικανοποίηση της ζωής τους. Παράλληλα θα εξετάσουμε έναν δείκτη ανθρώπινης ευημερίας και περιβαλλοντικών επιπτώσεων που ονομάζεται Happy Planet Index. Ο συγκεκριμένος δείκτης που έχει εφαρμοστεί σε 140 χώρες λαμβάνει υπόψη του 4 παράγοντες για να κρίνει πόσο ευτυχισμένη είναι μία χώρα. Τέλος θα υπάρξει μια σύγκριση του ΑΕΠ της κάθε χώρας και των αποτελεσμάτων του Happy Planet Index για να δούμε αν όντως το εισόδημα καθορίζει της ευτυχία μιας χώρας ή είναι απλά ένας μύθος.

Λέξεις Κλειδιά:

Οικονομική ανάπτυξη, ευτυχία, ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, ανισότητες, Ευρωπαϊκή Ένωση, Happy Planet Index, β-σύγκλιση

ABSTRACT

In recent years, the whole world is at a time of changes and contrasts. Many countries can not meet their basic needs such as housing, food and water supply while others enjoy the conveniences of modern life every day. While the life of the “rich” ones with all the comforts may seem ideal, studies have shown that although they have highly increased their income, they are not really happy.

In this dissertation we will analyze a new pioneering area of economics which is called happiness economics and we will find out how the need of this domain came up and also what it analyzes so as to find out how the well-being, the quality of coverage the basic needs and the satisfaction of their lives have been affected. At the same time, we will analyze an indicator of human well-being and environmental impact which is called Happy Planet Index. This index, which has been applied in more than 140 countries, takes into consideration 4 factors in order to find out how happy a country is. Finally, there will be a comparison of the GDP for each country and the results of Happy Planet Index to find out if the income does define a country's happiness or it is just a myth.

Keywords: Economic development, happiness, Gross Domestic Product, inequalities, European Union, Happy Planet Index, convergence β

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	2
ABSTRACT.....	3
Εισαγωγή.....	9
Κεφάλαιο 1 ^ο : Ανάπτυξη, μεγέθυνση και ευτυχία: εννοιολογική αποσαφήνιση και αποτίμηση.....	11
1.1 Η έννοια της ανάπτυξης.....	11
1.3 Δείκτες μέτρησης της ανάπτυξης.....	24
1.4 Οικονομική Μεγέθυνση.....	29
2. Ευτυχία και οικονομία.....	30
2.1.Το παράδοξο του Easterlin.....	33
2.2 Ευτυχία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και παράγοντες που την επηρεάζουν.....	34
2.3 Ανισότητες μεταξύ των εθνών της Ευρωπαϊκής Ένωσης -Μέθοδοι Ανάλυσης.....	37
Κεφάλαιο 3 ^ο Σύνθετοι Δείκτες.....	38
3.1 Τι μετράει ο Happy Planet Index;.....	43
3.2 Γιατί χρειαζόμαστε τον Happy Planet Index;.....	44
3.3 Ποιους παράγοντες χρησιμοποιεί για τις μετρήσεις του ο Happy Planet Index;.....	44
3.4 Πηγές και έλλειψη δεδομένων του HPI.....	46
Κεφάλαιο 4 ^ο Συγκρίσεις των δεδομένων του Happy Planet Index.....	48
4.1 Το χωρικό πρότυπο της ευτυχίας σε σύγκριση με τον Happy Planet Index.....	58
4.2 Ανάλυση του υποδείγματος της σύγκλισης τύπου β.....	60
Συμπεράσματα.....	65
Πηγές Τεκμηρίωσης.....	67

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ**Πίνακες**

Πίνακας 1.1: Οι οχτώ στόχοι της χιλιετίας σελ.13

Πίνακας 1.2: Οι δεκαεφτά στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης σελ.16

Πίνακας 3.1: Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των σύνθετων δεικτών σελ.39

Πίνακας 3.2: Το περιβάλλον ως κατηγορία των σύνθετων δεικτών σελ.41

Πίνακας 3.3: Η κοινωνία ως κατηγορία των σύνθετων δεικτών σελ. 41

Πίνακας 3.4: Η καινοτομία-τεχνολογική εξέλιξη ως κατηγορία των σύνθετων δεικτών σελ.41

Πίνακας 3.5: Η παγκοσμιοποίηση ως κατηγορία των σύνθετων δεικτών σελ. 42

Πίνακας 4.1: Οι 28 χώρες της ΕΕ με τους παράγοντες του ΗΠΙ και την τελική τους βαθμολογία για το 2016 σελ.49

Πίνακας 4.2: Οι 28 χώρες της ΕΕ με τους παράγοντες του ΗΠΙ και την τελική τους βαθμολογία για το 2006 σελ.51

Πίνακας 4.3: Το προσδόκιμο ζωής (σε χρόνια) για τις 28 χώρες της ΕΕ για το 2006 και το 2016 σελ. 53

Πίνακας 4.4: Η ευημερία για τις 28 χώρες της ΕΕ για το 2006 και το 2016 σελ.55

Πίνακας 4.5: Το οικολογικό αποτύπωμα (Παγκόσμια εκτάρια ανά άτομο) για τις 28 χώρες της ΕΕ για το 2006 και το 2016 σελ. 56

Πίνακας 4.6: Η τελική βαθμολογία του ΗΠΙ και το ΑΕΠ για τις 28 χώρες της ΕΕ για το 2006 και το 2016 σελ.58

Πίνακας 4.7: Η σύγκριση των τιμών για την ευημερία σελ.61

Πίνακας 4.8.: Η σύγκριση των τιμών για το οικολογικό αποτύπωμα σελ.62

Πίνακας 4.9: Η τελική εξίσωση για την ευημερία σελ. 63

Πίνακας 4.10: Η τελική εξίσωση για το οικολογικό αποτύπωμα σελ.63

Εικόνες

Εικόνα 3.6: Οι δείκτες που υπολογίζεται ο ΗΠΙ σελ.45

ΑΡΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΕΕ= Ευρωπαϊκή Ένωση

ΑΕΠ= Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

κκΑΕΠ= κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΗΠΙ=Happy Planet Index

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογενειά μου που με στήριξε όλα αυτά τα χρόνια αλλά και όποιον ήταν εκεί για εμένα. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Δημήτρη Καλλιώρα που με βοήθησε με την καθοδήγησή του να ολοκληρώσω την διπλωματική μου εργασία.

Εισαγωγή

Η ευτυχία είναι μια έννοια την οποίοι όλοι την καταλαβαίνουν αλλά κανένας δεν μπορεί να την ορίσει. Όλο και πιο πολλές ειδικότητες έχουν ξεκινήσει τα τελευταία χρόνια να μελέτουν αυτήν την έννοια αλλά και κατά πόσο αυτή επηρεάζει ή επηρεάζεται απο άλλους παράγοντες όπως η οικονομική κατάσταση ή η ευημερία των κατοίκων μιας χώρας. Πλέον πολλές χώρες προσπαθούν να δημιουργήσουν νέες πολιτικές για να είναι οι κάτοικοι πιο ευτυχισμένοι και αρκετές τα έχουν καταφέρει αρκετά καλά.

Το θέμα αφορά το κατά πόσο πολύ η ευτυχία μιας χώρας ταυτίζεται με την οικονομική της ανάπτυξη. Θα εξεταστούν οι τιμές ενός δείκτη, ο οποίος ονομάζεται Happy Planet Index, για τις 28 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα έτη 2006 και 2016. Είναι χρήσιμο να αναφερθει ότι ο συγκεκριμένος δείκτης ξεκίνησε το 2006 και ανά 3 χρόνια δίνει μια λίστα με τις 140 πιο ευτυχισμένες χώρες στο πλανήτη. Την κορυφή της λίστας κατακτά για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά η χώρα της Κόστα-Ρίκα ενώ οι πιο ευτυχισμένες χώρες στην Ευρώπη για το 2016 είναι η Ολλανδία, η Ισπανία και η Δανία.

Δυστυχώς για το έτος του 2006 ο HPI δεν είχε δεδομένα για τις ανισότητες στις χώρες. Οπότε δεν γίνεται να συγκριθούν οι τιμές του δείκτη για το 2006 και το 2016 αντίστοιχα αφού τα αποτελέσματα είναι εντελώς διαφορετικά. Έτσι στην παρούσα διπλωματική θα εξεταστεί κατα πόσο οι 28 χώρες της ΕΕ συγκλίνουν στα επίπεδα της ευημερίας και του οικολογικού τους αποτυπώματος αλλά και κατά πόσο παίζει ρόλο στην ευτυχία ενός λαού το ΑΕΠ. Για να εξεταστεί η σύγκλιση της ευημερίας και του οικολογικού αποτυπώματος μεταξύ των 28 χωρών χρησιμοποιήθηκε μια μέθοδος. Αυτός της σύγκλισης τύπου β. Υπάρχει και η μέθοδος της σύγκλιση τύπου σ η οποία όμως δεν χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα διπλωματική διότι δεν έχουμε δεδομένα για συνεχόμενα έτη και της σύγκλισης κατά ομάδες.

Το πρώτο κεφάλαιο αφορά τις έννοιες της ανάπτυξης και της μεγέθυνσης. Αναφέρονται οι στόχοι της χιλιετίας και της βιώσιμης ανάπτυξης, κάποιοι απο τους παράγοντες οι οποίοι είναι βασικοί για να υπάρχει ανάπτυξη και τέλος η οικονομική μεγέθυνση η οποία είναι βασική προκειμένου να πετύχει ένα έθνος τα επιθυμητά επίπεδα ανάπτυξης. Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά την ευτυχία και την οικονομία. Το πως συνδέονται αλλά και ποιές μεταβλητές είναι υπεύθυνες για την ευτυχία ενός

ατόμου. Το επόμενο κεφάλαιο επικεντρώνεται στους σύνθετους δείκτες και στο δείκτη που εξετάζουμε, τον ΗΡΙ. Στο τελευταίο κεφάλαιο γίνεται σύγκριση των αποτελεσμάτων του ΗΡΙ για τις χρονιές του 2006 και του 2016 με το κκΑΕΠ αντίστοιχα αλλά και ανάλυση των αποτελεσμάτων της σύγκλισης τύπου β.

Κεφάλαιο 1^ο : Ανάπτυξη, μεγέθυνση και ευτυχία: εννοιολογική αποσαφήνιση και αποτίμηση

1.1 Η έννοια της ανάπτυξης

Ως ανάπτυξη ορίζεται «η διαδικασία αναβάθμισης της ποιότητας ζωής και των δυνατοτήτων όλων των ανθρώπων μέσω της βελτίωσης του βιοτικού τους επιπέδου, της αυτοεκτίμησης και της ελευθερίας». Ο όρος ανάπτυξη είναι αρκετά δυναμικός και δείχνει μια θετική μεταβολή σε μια κοινωνία και για αυτόν τον λόγο απασχολεί ειδικότητες από τον τομέα της βιολογίας, της κοινωνιολογίας, των οικονομικών, της ανθρωπολογίας κτλ. Είναι μια έννοια πιο γενική και συνδέεται άμεσα με την οικονομική μεγέθυνση τόσο σε επίπεδο χώρας όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Μέσω αυτής εξελίσσονται πολλές πλευρές με τον χρόνο για αυτόν τον λόγο δεν αποτελεί μια στάσιμη έννοια, δεν μπορεί να περιοριστεί και να τεθούν όρια (όριο αύξησης του ΑΕΠ μιας χώρας). Η ανάπτυξη μιας χώρας αφήνει πίσω της τον παραδοσιακό τρόπο μέτρησης της δηλαδή το ΑΕΠ ο οποίος παρά τις αδυναμίες, αφού δεν μετρά τις κοινωνικές ανισότητες, το επίπεδο εκπαίδευσης ή υγείας μια χώρας, χρησιμοποιείται σε παγκόσμια κλίμακα και λαμβάνει υπόψη του και άλλες παραμέτρους όπως την ευημερία της κοινωνίας, την τεχνολογική πρόοδο, την ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων, το μέγεθος της αγοράς, την ελευθερία της επιλογής, την πρόσβαση στην φύση, το θεσμικό πλαίσιο κτλ. Οι άνθρωποι από την φύση τους έχουν την τάση να βάζουν τα πάντα σε κατηγορίες και οι οικονομολόγοι δεν έχουν καμία διαφορά. Κατηγοριοποίησαν τον κόσμο σε δύο κατηγορίες. Στις αναπτυσσόμενες και στις αναπτυγμένες χώρες. Οι μεν είναι χώρες που αναπτύσσονται οικονομικά με αργούς ρυθμούς και κάποια χαρακτηριστικά τους μπορεί να είναι οι ελλειπείς υποδομές, το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, το πολιτικό σύστημα κτλ.. Οι δε είναι χώρες με αρκετά ανεπτυγμένη οικονομία και ο τομέας της βιομηχανίας ανθίζει όλο και πιο πολύ (Todaro M. P. και Smith S. C., 2017).

Η ανάπτυξη έχει τρεις βασικούς στόχους. Ο πρώτος έχει να κάνει με την εξασφάλιση κάποιων βασικών αγαθών όπως η στέγαση, η τροφή, η υγεία και η ασφάλεια. Ο δεύτερος έχει να κάνει με την βελτίωση της καθημερινότητας δηλαδή με το εισόδημα, την αύξηση των θέσεων εργασίας, το επίπεδο εκπαίδευσης κτλ.. Ο τελευταίος στόχος αφορά την ποσότητα των οικονομικών και κοινωνικών επιλογών που έχει ένας πολίτης σε ένα έθνος προκειμένου να μην εξαρτάται από άλλα έθνη. Κάθε κράτος προσπαθεί να πετύχει με τον δικό του τρόπο αυτούς τους στόχους. Οι συνθήκες διαβίωσης μπορεί

να είναι πολύ καλύτερες από ότι ήταν στο παρελθόν σε αρκετές χώρες του πλανήτη όμως αυτό τις περισσότερες φορές συμβαίνει όχι μόνο αρκετά αργά αλλά και άνισα (Καλογήρου Γ., 2019. Ρέππας Π. Α., 2015).

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η ανάπτυξη έχει σταματήσει να στοχεύει αποκλειστικά στην οικονομική ικανοποίηση των εθνών και έχει αρχίσει να επενδύει και σε άλλους τομείς. Στην σύγχρονη εποχή η ανάπτυξη και η ευημερία είναι δύο έννοιες που συμπληρώνουν η μια την άλλη και πλέον στόχος την ανάπτυξης θα πρέπει να είναι η ευημερία των πολιτών της. Η συγκεκριμένη έννοια είναι αρκετά πολύπλοκη αν λάβει κανείς υπόψη όλα τα προβλήματα του σύγχρονου κόσμου που αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερες χώρες. Η ευημερία θα μπορούσε να πει κανείς ότι επιτυγχάνεται με την ισορροπία την κοινωνικής, ψυχολογικής αλλά και φυσικής κατάστασης, με την δυνατότητα της ελεύθερης επιλογής και με άλλα θετικά χαρακτηριστικά που διαθέτουν οι χώρες που βρίσκονται στην κορυφή της λίστας της ευημερίας όπως η Κόστα-Ρίκα, το Μεξικό, το Λουξεμβούργο, το Ηνωμένο Βασίλειο κτλ..

1.2 Millennium Development Goals & Sustainable Development Goals

Το έτος 2000 οι αρχηγοί απο 189 χώρες έκαναν μια συμφωνία με ένα νέο όραμα για την νέα χιλιετία. Ήθελαν να μπει ένα τέλος στην ακραία φτώχεια και σε όλες τις μορφές της, έτσι έφτιαξαν μια λίστα με οχτώ στόχους οι οποίοι ονομάστηκαν Αναπτυξιακοί στόχοι τις Χιλιετίας με προοπτική να τους πετύχουν στα επόμενα 15 χρόνια. Οι στόχοι αυτοί αφορούν την εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και πείνας σε όλες τις μορφές της, την διασφάλιση της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, την εξάλειψη της ανισότητας των φύλων και της χειραφέτησης των γυναικών, την μείωση της παιδικής θνησιμότητας, την βελτίωση της μητρικής υγείας, την καταπολέμηση του HIV/AIDS και άλλων ασθενειών, την εξασφάλιση της περιβαλλοντικής θνησιμότητας και την επίτευξη μίας παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη. Ένας απο τους κύριους οργανισμούς που είχε ενεργό ρόλο σε όλη αυτή την προσπάθεια είναι το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την ανάπτυξη ή αλλιώς UNDP. Ο συγκεκριμένος οργανισμός έχει εδραιωθεί σε πάνω απο 170 χώρες και περιοχές προκειμένου να ενημερώσει, να φτιάξει project αλλά και να κινητοποιήσει τους ανθρώπους να πάρουν μέρος με τον δικό τους τρόπο στην επίτευξη των στόχων. Ουσιαστικά κρατάει το «σκορ» για την προόδο των χωρών. Ως αποτέλεσμα οι άνθρωποι που δουλεύουν με λιγότερο απο 1.25\$ την ημέρα έχουν

μειωθεί περίπου στα μισά, ο αριθμός των παιδιών που δεν πηγαίνουν σχολείο μειώθηκε κατά 50%, ο αριθμός των ανθρώπων που παίρνουν την κατάλληλη φροντίδα για πρόληψη για τον HIV αυξήθηκε κατά 15 φορές, η παιδική θνησιμότητα μειώθηκε και αυτή κατά 50% κτλ. Όπως είναι φυσικό οι πλούσιες χώρες είχαν πολύ περισσότερες ευθύνες αφού ήταν αυτές που μπορούσαν να αποτελέσουν ένα στήριγμα για τα πιο φτωχά έθνη μειώνοντας για παράδειγμα τα εμπόδια για μια παγκοσμιοποιημένη αγορά ή ακόμα και την διαγραφή κάποιων χρεών που έχουν τα πιο φτωχά έθνη. Κάποιοι όμως είχαν την πεποίθηση ότι οι συγκεκριμένοι στόχοι δεν ήταν αρκετά τολμηροί και δεν βρίσκονται σε μια λογική σειρά αφού η επίτευξη τους ενός στόχου μπορούσε να δημιουργήσει προβλήματα στους υπόλοιπους. Για παράδειγμα η μείωση της πείνας επηρέαζε στόχους στον τομέα της υγείας και της εκπαίδευσης (United Nations Development Programme. Todaro M. P. και Smith S. C., 2017). Στον πίνακα παρακάτω παρουσιάζονται οι τελικοί στόχοι με κάποιους από τους ενδιάμεσους στόχους.

Πίνακας 1.1: Οι οχτώ στόχοι της χιλιετίας

Στόχοι	Σκοποί
1. Εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και πείνας	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση του πληθυσμού που ζει με λιγότερο από 1,25\$ την ημέρα • Μείωση τουλάχιστον στα μισά του πληθυσμού που υποφέρει από την πείνα (1990 το 36% ζεί στην φτώχεια το 2015 στόχευαν στο 18%)
2. Διασφάλιση της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	<ul style="list-style-type: none"> • Διασφάλιση ότι όλα τα παιδιά αναξαρτήτως φύλου θα ολοκληρώσουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση
3. Εξάλειψη της ανισότητας των φύλων και της χειραφέτησης των γυναικών	<ul style="list-style-type: none"> • Εξάλειψη της ανισότητας αλλά και πρόσβαση και στην Πρωτοβάθμια και στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση έως το 2015

4. Μείωση της παιδικής θνησιμότητας	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση κατά 2/3 της παιδικής θνησιμότητας σε παιδιά κάτω των 5 ετών
5. Βελτίωση της μητρικής υγείας	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση κατά 3/4 της μητρικής θνησιμότητας
6. Καταπολέμηση του HIV/AIDS και άλλων ασθενειών	<ul style="list-style-type: none"> • Τέλος στην εξάπλωση του HIV/AIDS • Τέλος στην εξάπλωση της έντασης της ελονοσίας και άλλων σοβαρών ασθενειών
7. Εξασφάλιση της περιβαλλοντικής θνησιμότητας	<ul style="list-style-type: none"> • Ένταξη κάποιων αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης σε πολιτικές του έθνους με στόχο την μείωση των περιβαλλοντικών πόρων που χάνονται • Μείωση κατά 1/2 του πληθυσμού που δεν έχει σταθερή πρόσβαση σε πόσιμο νερό • Βελτίωση τουλάχιστον 100 εκατομμυρίων ανθρώπων που ζουν σε παραγκουπόλεις
8. Επίτευξη μίας παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη ενός προβλέψιμου και αμερόληπτου εμπορικού και χρηματοπιστοτικού συστήματος • Αντιμετώπιση των αναγκών των αναπτυσσόμενων χωρών αλλά και των λιγότερο αναπτυσσόμενων νησιωτικών χωρών • Αντιμετώπιση χρεών κάποιων χωρών

	<ul style="list-style-type: none"> • Συνεργασία αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών • Συνεργασία με εταιρείες που παράγουν φάρμακα για πιο προσιτές τιμές για την αντιμετώπιση ασθενειών • Συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα όσον αφορά τον τομέα της τεχνολογίας, της πληροφόρησης και των τηλεπικοινωνιών
--	---

Πηγή: World Health Organization/ Ιδία Επεξεργασία

Το 2015 οι αρχηγοί των κρατών κατάλαβαν ότι έχουν αρκετό δρόμο μπροστά τους έτσι συμφώνησαν σε κάποιους νέους στόχους προκειμένου να τελειώσει η δουλειά που όλοι μαζί είχαν ξεκινήσει το 2000. Οι νέοι στόχοι ονομάζονται Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης και αποτελούν ένα σχέδιο για τον τερματισμό της φτώχειας και της πείνας σε όλες τις μορφές και διαστάσεις, την προστασία του πλανήτη και την διασφάλιση ότι όλοι απολαμβάνουν το δικαίωμα της ειρήνης και της ευημερίας έως το 2030. Είναι πολύ αργά να αποφευχθούν οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και η απώλεια της βιοποικιλότητας όμως υπάρχει ακόμα χρόνος για μείωση των ζημιών και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των πόλεων. Οι αρχηγοί ήθελαν να διασφαλίσουν ότι κανένας δεν θα μείνει πίσω και έτσι αποφάσισαν να πραγματοποιήσουν τους στόχους πιο γρήγορα σε χώρες που δεν είχαν μέχρι τότε γρήγορη ανάπτυξη. Οι παγκόσμιοι αυτοί στόχοι δεν είναι μόνο φιλόδοξοι αλλά είναι και αρκετά πολύπλοκοι καθώς στους 17 στόχους έχουμε 169 σκοπούς και κυριολεκτικά εκατοντάδες δείκτες. Κάποιοι στόχοι είναι πολύ συγκεκριμένοι π.χ. τέλος στην πείνα, ενώ άλλοι είναι πολύ γενικοί π.χ. προώθηση ειρηνικών και ανεκτικών κοινωνιών. Οι στόχοι αυτοί έχουν τέσσερης πυλώνες. Ο πρώτος αφορά όπως αναφέρθηκε την εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και πείνας έως το 2030. Ο δεύτερος αφορά την περιβαλλοντική βιωσιμότητα ο οποίος είναι αρκετά σημαντικός αφού αν δεν υπάρξει ότι ενέργειες γίνουν για για την αντιμετώπιση της πείνας και της φτώχειας δεν θα κρατήσουν πολύ. Ο τρίτος είναι η κοινωνική ένταξη, τα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει η τεχνολογία και η οικονομική πρόοδος τα οποία θα πρέπει να απολαμβάνουν γυναίκες, άνδρες, παιδιά αλλά και μειονότητες. Ο τέταρτος πυλώνας αφορά την διακυβέρνηση αλλά και την οικονομία της κοινωνίας

να έχει συλλογικό πνεύμα. Μια καλή διακυβέρνηση δείχνει την ικανότητα των ανθρώπων να συμβάλλουν στην βελτίωση της ζωής τους και την επιδίωξη της ευτυχίας τους (The Sustainable Development Goals Report, 2019) . Στον πίνακα παρακάτω παρουσιάζονται οι 17 στόχοι καθώς και κάποιοι απο τους σκοπούς.

Πίνακας 1.2: Οι δεκαεφτά στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης

Στόχοι	Σκοποί
1. Τέλος στην φτώχεια και σε όλες τις μορφές της	<ul style="list-style-type: none"> • Μέχρι το 2030 να εξαλειφθεί η ακραία φτώχεια για όλους τους ανθρώπους και σε όλα τα μέρη • Μέχρι το 2030 θα πρέπει όλοι οι άνδρες και οι γυναίκες ιδίως οι φτωχότεροι να έχουν ίσους οικονομικούς πόρους, πρόσβαση σε όλες τις βασικές υπηρεσίες, να έχουν τον έλεγχο πάνω στην γή τους, φυσικούς πόρους, πρόσβαση στην τεχνολογία κτλ.
2. Τέλος στην πείνα, διασφάλιση της τροφής, βελτιωμένη διατροφή και γεωργία	<ul style="list-style-type: none"> • Μέχρι το 2030 να μπει τέλος στην πείνα, να έχουν όλοι φαγητό όλο τον χρόνο ιδιαίτερα οι φτωχότεροι και άνθρωποι που βρίσκονται σε πολύ ευαίσθητες καταστάσεις συμπεριλαμβανομένων των βρεφών • Μέχρι το 2030 να διασφαλιστεί ότι θα υπάρχει μια βιώσιμη παραγωγή τροφίμων και να εφαρμοστούν κάποιες ανθεκτικές γεωργικές τεχνικές προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγικότητα και να προστατευτούν τα

	<p>οικοσυστήματα, να προσαρμοστεί ο κόσμος στην κλιματική αλλαγή που συμπεριλαμβάνει ακραία καιρικά φαινόμενα όπως πλημμύρες, ξηρασία, τυφώνες κτλ.</p>
<p>3. Καλή υγεία και ευημερία για όλες τις ηλικίες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μέχρι το 2030 να μπει ένα τέλος στην μετάδοση του AIDS, της φυματίωσης, της ελονοσίας και άλλων τροπικών ασθενειών που δεν είναι γνωστές και επίσης να καταπολεμηθεί η ηπατίτιδα και άλλες μεταδωτικές ασθένειες • Μέχρι το 2020 να μειωθεί ο παγκόσμιος αριθμός των θανάτων ή των τραυματισμών από τροχαία ατυχήματα • Μέχρι το 2030 να μειωθούν οι θάνατοι και οι ασθένειες από επικίνδυνες χημικές ουσίες, από μολυσμένο νερό και από έδαφος
<p>4. Ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση αλλά και την προσφορά ευκαιριών για όλους</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μέχρι το 2030 να διασφαλιστεί ότι όλα τα αγόρια και τα κορίτσια θα έχουν από την παιδική ηλικία πρόσβαση στην εκπαίδευση προκειμένου να προετοιμαστούν για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση • Μέχρι το 2030 να διασφαλιστεί ότι όλες οι γυναίκες και οι άνδρες θα έχουν την ευκαιρία να

	<p>περάσουν απο την τριτοβάθμια εκπαίδευση συμπεριλαμβανομένου και του πανεπιστημίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να χτιστούν και να αναβαθμιστούν εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις προκειμένου κάθε παιδί με αναπηρία ή κάποια ιδιαιτερότητα να έχει το κατάλληλο περιβάλλον εκμάθησης
<p>5. Η ισότητα των φύλων και η ενδυνάμωση κάθε γυναίκας και κοριτσιού</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να μπει ένα τέλος σε όλες τις μορφές διάκρισης για τις γυναίκες και τα κορίτσια σε όλο τον κόσμο • Να εξαλειφθούν όλες οι μορφές βίας εναντίων των γυναικών και των κοριτσιών τόσο σε δημόσιους όσο και σε ιδιωτικούς χώρους συμπεριλαμβανομένης της διακίνησης, της σεξουαλικής παρενόχλησης και οποιαδήποτε άλλης μορφής εκμαιτάλευσης • Να χρησιμοποιηθεί η δύναμη της τεχνολογίας και άλλων μέσων προκειμένου να ανεξαρτητοποιηθούν και να απελευθερωθούν απο την εξουσία που τους ασκείτε
<p>6. Η διασφάλισης της διαθεσιμότητας του καθαρού νερού και αποχέτευσης για όλους</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μέχρι το 2030 να υπάρχει εύκολη πρόσβαση σε πόσιμο νερό για όλους

	<ul style="list-style-type: none"> • Να ενισχυθεί η συμμετοχή των πολιτών στις τοπικές κοινότητες για την βελτίωση της διαχείρισης του νερού και της αποχέτευσης
7. Η διασφάλιση της πρόσβασης σε προσιτή, βιώσιμη και αξιόπιστη ενέργεια για όλους	<ul style="list-style-type: none"> • Μέχρι το 2030 να διασφαλιστεί η πρόσβαση σε σύγχρονες υπηρεσίες ενέργειας • Μέχρι το 2030 να αυξηθεί σε παγκόσμια κλίμακα ο αριθμός των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας
8. Να προωθηθεί η συνεχής αλλά και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, η παραγωγική απασχόληση και η αξιοπρεπής εργασία για όλους	<ul style="list-style-type: none"> • Να πετύχει όσο πιο υψηλά επίπεδα οικονομικής παραγωγικότητας μέσω των νέων τεχνολογιών και της καινοτομίας • Να προστατεύει τα εργασιακά δικαιώματα και να προσφέρει έναν ασφαλή χώρο εργασίας για όλους του συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, των μεταναστών αλλά και ανθρώπων που δουλεύουν σε επισφαλής θέσεις απασχόλησης • Να μειώσει μέχρι 2020 τον αριθμό των νέων που δεν εργάζονται ή δεν εκπαιδεύονται
9. Να κατασκευαστούν ανθεκτικές υποδομές να προωθηθεί ένα μοτίβο βιώσιμης εκβιομηχάνισης και να δωθεί χώρος για νέες καινοτομίες	<ul style="list-style-type: none"> • Να στηρίζει την εγχώρια τεχνολογική έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία στις αναπτυσσόμενες χώρες δημιουργώντας μια πολιτική που θα δώσει χώρο σε νέες και

	<p>διαφοροποιημένες βιομηχανίες αλλά και θα προσθέσει και παραπάνω αξία στα εμπορεύματα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αυξήσει την δυνατότητα πρόσβασης στην τεχνολογία των επικοινωνιών και της πληροφόρησης και έως το 2020 οι αναπτυσσόμενες χώρες να έχουν μια εύκολη και ασφαλή πρόσβαση σε αυτές
<p>10. Να μειωθούν οι ανισότητες όχι μόνο μέσα στις χώρες αλλά και μεταξύ τους</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Έως το 2030 να αυξηθεί το εισόδημα των φτωχότερων αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο το μέσο εθνικό εισόδημα • Μέχρι το 2030 να πετύχει την κοινωνική, οικονομική αλλά και πολιτική ένταξη όλων ανεξαρτήτων φυλής, φύλου, εθνικότητας, αναπηρίας, θρησκείας αλλά και οικονομικής κατάστασης • Να βελτιώσει τον έλεγχο των παγκόσμιων χρηματοπιστωτικών αγορών και ιδρυμάτων
<p>11. Οι πόλεις και οι ανθρώπινοι οικισμοί να γίνουν ασφαλής, ανθεκτικοί και βιώσιμοι</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μέχρι το 2030 να έχουν όλοι πρόσβαση σε καταλύματα αλλά και υπηρεσίες καθώς και να γίνει αναβάθμιση των παραγκουπόλεων • Να γίνουν δράσεις για την προστασία της πολιτισμικής και της φυσικής κληρονομιάς

	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργηθούν δεσμοί μεταξύ των αστικών, περιαστικών και επαρχικών περιοχών που αφορούν την κοινωνία, την οικονομία αλλά και το περιβάλλον ενισχύοντας έτσι τόσο σε εθνικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο την ανάπτυξη
<p>12. Να διασφαλιστεί ότι υπάρχουν κάποια πρότυπα για βιώσιμη κατανάλωση αλλά και την παραγωγή</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μέχρι το 2030 να διασφαλιστεί ότι θα υπάρχει μια βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων αλλά και δεν θα χρησιμοποιούνται παραπάνω απο αυτούς που χρειάζονται • Μέχρι το 2030 να μειωθούν οι παραγωγές αποβλήτων μέσω κάποιων μεθόδων πρόληψης αλλά και μείωσης με την ενθάρρυνση των πολιτών να κάνουν ανακύκλωση και να επαναχρησιμοποιούν κάποια προϊόντα
<p>13. Να διασφαλιστεί ότι γίνονται αρκετές ενέργειες για την αντιμετώπιση την κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γίνουν οι πόλεις πιο ανθεκτικές προκειμένου να προστατεύονται απο κάποιες φυσικές καταστροφές και απο άλλους κινδύνους εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής • Να δημιουργήσει κάποιους μηχανισμούς προκειμένου να οργανώσει και να διασφαλίσει ότι οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, τα μικρά νησιώτικα

	<p>κράτη συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, των νέων αλλά και περιθωριοποιημένων κοινοτήτων θα μπορούν να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής</p>
<p>14. Να διασφαλιστεί ότι θα υπάρξει η αειφόρος χρήση των ωκεανών, των θαλασσών αλλά και των θαλάσσιων πόρων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μέχρι το 2020 να μειώσει και να αποτρέψει όλες τις μορφές θαλάσσιας μόλυνσης όπως τα θαλάσσια απορρίματα και την ρύπανση από θρεπτικές ουσίες • Μέχρι το 2020 να προστατέψει τα θαλάσσια οικοσυστήματα ενισχύοντας την ανθεκτικότητά τους και προσπαθώντας για την αποκαταστασή τους προκειμένου να πετύχει την ύπαρξη παραγωγικών και υγιεινών ωκεανών
<p>15. Να διασφαλίσει ότι τα δάση διαχειρίζονται με τον σωστό τρόπο, να καταπολεμήσει την απερίμωση, την υποβάθμιση του εδάφους αλλά και την μείωση της βιοποικιλότητας</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μέχρι το 2030 να καταπολεμήσει την ερημοποίηση, να αποκαταστήσει όσο το δυνατόν περισσότερη υποβαθμισμένη γη και έδαφος, συμπεριλαμβανομένης της γης που επηρεάστηκε από φαινόμενα όπως η ξηρασία, οι πλημμύρες και η ερημοποίηση και να λαταφέρει να δημιουργήσει έναν κόσμο όπου η γη αλλά και το έδαφος θα είναι ασφαλή • Να στηρίζει τις παγκόσμιες προσπάθειες που γίνονται για

	<p>την καταπολέμηση της λαθροθηρίας και της παρανόμης διακίνησης προστατευόμενων ειδών</p>
<p>16. Να προωθηθούν πρότυπα δίκαιων, ειρηνικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να μειωθούν τα ποσοστά βίας αλλά και των θανάτων που σχετίζονται με αυτήν • Μέχρι το 2030 να μειωθούν οι παράνομες διακινήσεις χρημάτων και όπλων και να καταπολεμήσει κάθε μορφή οργανωμένου εγκλήματος • Να θέσει σε εφαρμογή νόμους που δεν σημιουργούν διακρίσεις για κανένα μέλος της κοινωνίας με στόχο της βιώσιμη ανάπτυξη
<p>17. Προσπάθεια των εθνών προκειμένου να συνεργαστούν για την επιτεύξη των στόχων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κινητοποιήσει όσο το δυνατόν περισσότερους χρηματοοικονομικούς πόρους για τις αναπτυσσόμενες χώρες απο περισσότερες πηγές • Να ενισχύσει την συνεργασία Βορά-Νότου, την διεθνή συνεργασία με στόχο την πρόσβαση σε διάφορους τομείς όπως αυτός της τεχνολογίας, της επιστήμης και της καινοτομίας. Έχει στόχο την ανταλλαγή απόψεων και ιδεών με κοινούς όρους ακόμα προσπαθεί να συντονίσει τους υπάρχοντες μηχανισμούς και κυρίως αυτόν

	<p>τον Ηνωμένων Εθνών, μέσω ενός μηχανισμού διευκόλυνσης</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μέχρι το 2020 να αυξήσει τις εξαγωγές προϊόντων των αναπτυσσόμενων χωρών
--	---

Πηγή: Sustainable Development Goals/ Ίδια Επεξεργασία

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης αποτελούν ένα σχέδιο δράσης τόσο για τους ανθρώπους όσο και για τον πλανήτη. Οι στόχοι βασίζονται σε δεκαετίες εργασίας, για αυτόν τον λόγο και για το γεγονός ότι ο κόσμος ερχόταν αντιμέτωπος με χρηματοοικονομικές κρίσεις, την κλιματική αλλαγή και άλλα φαινόμενα που αναπτύχθηκαν μετά τον 21^ο αιώνα είναι απαραίτητο όλα τα έθνη να συνεργαστούν και να βοηθήσουν το ένα το άλλο. Τέσσερα χρόνια αργότερα αφού υπογράφηκε η συνθήκη για τους 17 στόχους οι χώρες ήδη έχουν προσαρμόσει τους συγκεκριμένους στόχους στους εθνικούς τους αναπτυξιακούς στόχους. Τον Σεπτέμβριο του 2019 μετά την διάσκεψη κορυφής των στόχων, της κλιματικής αλλαγής αλλά και άλλων συζητήσεων δόθηκε η ευκαιρία στους αρχηγούς των κρατών να προσδιορίσουν ακριβώς το σημείο που βρίσκονται. Κατάλαβαν ότι όση πρόοδο και αν έχουν επιτύχει είναι ακόμα πάρα πολλά αυτά που πρέπει να γίνουν έως το 2030. Μπορεί τα έθνη να είναι αρκετά διαφορετικά αφού κάποια βρίσκονται ακόμα στην φάση της οικονομικής αυτοσυντήρησης ενώ άλλα εξάγουν τα προϊόντα τους στην παγκόσμια αγορά όμως σχεδόν όλοι έχουν καταφέρει να κάνουν ένα βήμα προς την ανάπτυξη. Οι παγκόσμιοι στόχοι θα πετύχουν αν τα έθνη δράσουν διαφορετικά και για να γίνει αυτό πρέπει να το απαιτήσει ο κόσμος. Πρέπει να σταματήσουν τα πράγματα να λειτουργούν όπως πριν και να απαιτήσουμε έναν διαφορετικό τρόπο για να έναν κόσμο όπως πρέπει. Χρόνο με τον χρόνο, στόχο με τον στόχο, μόνο με την συνεργασία και βάζοντας στην άκρη πολιτικά ή οικονομικά συμφέροντα θα γίνει ο κόσμος ένα καλύτερο μέρος (Muhammad-Bande T., 2019. United Nations Development Programme, 2015. SDG Action, 2016).

1.3 Δείκτες μέτρησης της ανάπτυξης

Οι δείκτες μέτρησης της ανάπτυξης είναι μια συλλογή 1.600 δεικτών για περισσότερες από 40 ομάδες χωρών. Οι δείκτες βοηθούν στην αξιολόγηση και την κατάταξη των χωρών σε παγκόσμια κλίμακα. Ουσιαστικά μετρούν αν οι νέες πολιτικές που έχουν

εφαρμοστεί έχουν αποτέλεσμα και αν μια χώρα έχει θετικά επίπεδα ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια (World Development Bank, 2018).

1.3.1 Το ΑΕΠ ως δείκτης ανάπτυξης

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Ο πρώτος δείκτης ο οποίος χρησιμοποιήθηκε για να μετρηθεί η ανάπτυξη ήταν αυτός του ΑΕΠ. Όπως θα αναφερθεί και παρακάτω μπορεί το ΑΕΠ να έχει αρκετά μειονεκτήματα όμως δεν παύει να είναι ένας από τους πιο χρησιμοποιημένους δείκτες για την αξιολόγηση της ανάπτυξης. Το ΑΕΠ είναι το σύνολο όλων των αγαθών και υπηρεσιών (υλικών και αυλών) ακόμα και το μέρος αυτών που παρήχθη από κάποιες παραγωγικές μονάδες όπου ανήκουν στους κατοίκους της χώρας ή μη, μέσα σε έναν χρόνο και εκφράζεται σε χρηματικές μονάδες. Η αύξηση του συνεπάγεται με την οικονομική ανάπτυξη ενός έθνους. Λογικό είναι αφού η οικονομία έχει μια ανοδική πορεία να υπάρχουν περισσότερα έσοδα και να αυξάνεται και η κατανάλωση περισσότερων αγαθών και υπηρεσιών από τους κατοίκους. Οι ειδικοί χωρίζουν το ΑΕΠ σε 4 κατηγορίες. Αυτών της κατανάλωσης, της επένδυσης, των δημόσιων δαπανών και των καθαρών εξαγωγών. Και οι 4 κατηγορίες καταλήγουν στο ίδιο αποτέλεσμα με κάθε ευρώ να ανήκει σε αυτές με την μοναδική διαφορά ότι η κάθε μια το προσεγγίζει από την δική της σκοπιά. Το ΑΕΠ υπολογίζεται με το άθροισμα των τεσσάρων κατηγοριών (Bondarenko P., 2019).

$ΑΕΠ = Κατανάλωση + Επενδύσεις + Δημόσιες Δαπάνες + Καθαρές Εξαγωγές$

Σαν δείκτης αναπτύχθηκε το 1934 από τον Simon Kuznets και τότε άρχισε να χρησιμοποιείται από όλες τις χώρες παγκοσμίως παρόλο που ο ίδιος ο Kuznets είχε προτείνει να μην χρησιμοποιηθεί με αυτόν τον τρόπο. Είναι ένας αξιόπιστος δείκτης ο οποίος αφού υπάρχει κοινός σε όλες τις χώρες είναι πολύ εύκολο να συγκρίνει κανείς τον ρυθμό ανάπτυξης σε διάφορες οικονομίες. Ανάλογα με το ΑΕΠ μια χώρα μπορεί να χαρακτηριστεί ως χαμηλού, μέσου ή υψηλού εισοδήματος. Τέλος αποτελεί έναν καλό τρόπο για τις κυβερνήσεις να καταλάβουν εάν οι πολιτικές που έχουν εφαρμόσει μέχρι τώρα έχουν επιτύχει αν χρειάζεται να αλλάξουν κάτι καθώς και τι νέο να εφαρμόσουν. Δίνει την δυνατότητα με λίγα λόγια να παρακολουθήσουν την ανάπτυξη τους.

Πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν σε μεγάλο βαθμό ότι είναι ο μοναδικός δείκτης ο οποίος μπορεί να μετρήσει το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης και της ευημερίας

μιας χώρας. Πως όμως μπορεί να μετρήσει την ευημερία όταν δεν λαμβάνει υπόψη του τις εισοδηματικές ανισότητες μέσα σε μια χώρα, το επίπεδο εκπαίδευσης ή υγείας; Αποτελεί για την σύγχρονη κοινωνία έναν δείκτη ο οποίος είναι ανακριβής και οι πολιτικοί είτε για οικονομικά είτε για πολιτικά συμφέροντα δεν θέλουν να έρθουν αντιμέτωποι με αυτήν την πεποίθηση σε αντίθεση με τους περιβαλλοντολόγους οι οποίοι υποστηρίζουν ότι ήρθε η ώρα ένα έθνος να μετρά με διαφορετικό τρόπο την ανάπτυξη του. Πλέον τα μειονεκτήματα του συγκεκριμένου δείκτη είναι αρκετά και δεν γίνεται να αγνοηθούν. Τα έθνη δίνουν τόση μεγάλη αξία σε έναν δείκτη ο οποίος είναι αρκετά περιορισμένος αφού αδυνατεί να απεικονίσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το σύστημα υγείας, την ανεργία, την πολιτική κατάσταση ή την ποσότητα και την ποιότητα των αγαθών και των υπηρεσιών. Επίσης δεν μετράει τις ανισότητες μεταξύ των κατοίκων μιας χώρας. Για παράδειγμα η Κίνα και η Βραζιλία βρίσκονται στην κορυφή της λίστας όμως το μεγαλύτερο μέρος των αγαθών και των υπηρεσιών το απολαμβάνει μια πολύ μικρή μερίδα πλουσίων. Το ΑΕΠ μπορεί να είναι ακόμα και παραπλανητικό ανάλογα το μέγεθος της χώρας. Αν μια χώρα έχει αρκετά μεγάλο πληθυσμό τότε μπορεί να έχει και υψηλή αξία το ΑΕΠ μόνο και μόνο εξαιτίας του μεγάλου πληθυσμού που ασκεί οικονομική δραστηριότητα. Τέλος ένα από τα πιο σημαντικά μειονεκτήματα του συγκεκριμένου δείκτη είναι ότι δεν μπορεί να μετρήσει το οικολογικό αποτύπωμα μιας χώρας αλλά και τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει αυτό στο περιβάλλον.

Ποιός είναι ο σκοπός των χρημάτων αν δεν είμαστε πραγματικά ευτυχισμένοι; Οι οικονομολόγοι είναι αυτοί οι οποίοι κίνουν τα νήματα της οικονομίας και μας ωθούν να πιστεύουμε ότι το χρήμα ισούται με την ευτυχία. Δεν αμφισβητεί κανείς ότι το ΑΕΠ είναι ίσως ο σημαντικότερος οικονομικός δείκτης που χρησιμοποιείται ως σημείο αναφοράς για τα πολιτικά και τα οικονομικά θέματα που προκύπτουν σε μια χώρα όμως βρισκόμαστε σε μια εποχή όπου όλα τα κράτη έχουν μια κοινή κατεύθυνση. Πλέον όλο και περισσότεροι αρχίζουν να αμφισβητούν την σημασία της λέξης αξία και για αυτόν τον λόγο προσπαθούν να δημιουργήσουν νέους τρόπους μέτρησης της ευημερίας και της βιοσιμότητας που επικεντρώνονται τόσο στο ανθρώπινο όσο και στο φυσικό παράγοντα. Ο κόσμος αλλάζει και χρειαζόμαστε οικονομίες οι οποίες θα είναι πιο φιλικές προς το περιβάλλον χωρίς να επιβαρύνουν τον πλανήτη. Πριν μια δεκαετία πίστευαν ότι ο πλούτος, όπως τα περιουσιακά στοιχεία, η οικονομική άνεση ή ακόμα και η εξουσία, υποδηλώνει ότι μια χώρα θεωρείται επιτυχημένη και χαρούμενη όμως

πλέον αυτό που οι περισσότεροι θεωρούν πρόοδο είναι το υψηλό επίπεδο ευημερίας, το χαμηλό ποσοστό ανεργίας και αναλφαβητισμού, η επαφή με την φύση ή ακόμα και η ποσότητα του ελεύθερου χρόνου που έχει κάποιος.

1.3.2 Η τεχνολογική πρόοδος ως δείκτης ανάπτυξης

Τα τελευταία χρόνια η τεχνολογική πρόοδος αποτελεί μια απο τις πιο βασικές παραμέτρους για την ανάπτυξη μιας χώρας το οποίο έγινε κατανοητό απο νωρίς. Η τεχνολογία θα μπορούσε να θεωρηθεί ως κάτι πολύ συγκεκριμένο και καθόλου γενικό αφού δεν γίνεται να προσαρμοστεί με τον ίδιο ακριβώς τρόπο σε χώρες με διαφορετικά χαρακτηριστικά και ανάγκες. Εξαιτίας της τεχνολογικής πρόοδου έχουμε σήμερα την ικανότητα να χρησιμοποιούμε αγαθά και υπηρεσίες που πριν μερικά χρόνια ήταν ουτοπικό. Η τεχνολογία εμφανίζεται μέσα απο τέσσερα στάδια. Για να φτάσουμε στο τελικό στάδιο θα πρέπει να έχουν πραγματοποιηθεί τα προηγούμενα. Τα στάδια αυτά με σειρά προτεραιότητας είναι η ανακάλυψη, η εφεύρεση, η καινοτομία και η διάχυση. Όλα αυτά τα στάδια διαφέρουν απο χώρα σε χώρα και κυρίως απο ανεπτυγμένη χώρα σε αναπτυσσόμενη χώρα. Πολύ σημαντικό είναι το γεγονός να υπάρξει διαχωρισμός των εννοιών την εφεύρεσης και της καινοτομίας οι οποίες έχουν ανακατευτεί τόσο καλά που είναι δύσκολο για κάποιον να τις ξεχωρίσει. Η εφεύρεση αφορά την γνώση και την κατασκευή η οποία είναι αρκετά χρήσιμη όμως δεν έχει στόχο την μετατροπή των αγαθών σε εμπορεύματα. Η καινοτομία έχει να κάνει με την αναγνώριση μιας ανάγκης και με την δημιουργία προϊόντων και υπηρεσιών για την ικανοποίηση αυτής. Συνήθως ο τομέας της πολιτικής επενδύει σε καινοτομίες διότι δίνει μια δυναμική στην οικονομία της χώρας. Και τα τέσσερα στάδια αφορούν ανεπτυγμένες οικονομίες αφού εκεί ξεκινάνε όλες οι τεχνολογικές αλλαγές. Οι αναπτυσσόμενες χώρες δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το στάδιο της διάχυσης αφού μέσω αυτού θα κατορθώσουν να μεταφέρουν την τεχνολογία στο εσωτερικό τους και να αποτελέσουν μελλοντικούς παραγωγούς τεχνολογίας. Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η τεχνολογία είναι πιο εύκολο να αναπτυχθεί και να χρησιμοποιηθεί απο τις πλούσιες χώρες σε σχέση με τις φτωχές αφού οι τελευταίες έχουν να λύσουν πολύ πιο σοβαρά προβλήματα. Παρόλλα αυτά δεν σταματάει να είναι ένα φλέγων ζήτημα. Η επιρροή που έχει η τεχνολογία στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας δεν θα έπρεπε να προκαλεί έκπληξη καθώς αυτή μαζί με τα συστήματα εκπαίδευσης, την έρευνα, την τεχνογνωσία κτλ. συμβάλουν στην εξέλιξη τους. Αυτό συμβαίνει διότι η τεχνολογία δεν αποτελεί ένα πράγμα αλλά μια

ιδέα που αναπτύσσεται και όλοι έχουν την δυνατότητα να την χρησιμοποιήσουν όπως επιθυμούν (Thirlwall A. P., 1989. Weil D. N., 2010).

1.3.3 Το μέγεθος της αγοράς ως δείκτης της ανάπτυξης

Το μέγεθος της αγοράς που έχουν οι πόλεις και κατεπέκταση οι χώρες είναι πολύ σημαντικό καθώς δείχνει της αγοραστική ικανότητα που υπάρχει. Το μέγεθος της αγοράς συμβάλει στην ανάπτυξη των πόλεων και στην αύξηση του ΑΕΠ μιας χώρας. Δεν έχει καμία σχέση με την ποσότητα του πληθυσμού της χώρας αλλά ούτε και με την εκτασή της. Επηρεάζεται όμως από το μέγεθος των βιομηχανικών επιχειρήσεων που βρίσκονται σε αυτές αφού ο μικρός αριθμός δεν δίνει την επιλογή σε νέες βιομηχανίες να εγκατασταθούν εκεί ή εάν επιλέξει να εγκατασταθεί τότε το μέγεθος της θα είναι μικρό ενώ το κόστος παραγωγής θα είναι αρκετά μεγάλο. Όλο αυτό μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα όσον αφορά την επιθυμία εξαγωγής ενός προϊόντος αφού εξαιτίας των παραπάνω θα είναι χαμηλής ποιότητας. Εάν μία χώρα έχει καταφέρει να αναπτύξει το μέγεθος της αγοράς της τότε αυτό συμβάλει και στην αύξηση της παραγωγικότητας αλλά και στην μείωση του κόστους παραγωγής. Εξαιτίας αυτού αναπτύσσονται οικονομίες κλίμακας οι οποίες χωρίζονται σε 2 κατηγορίες, τις εσωτερικές και τις εξωτερικές. Οι εσωτερικές έχουν να κάνουν με το εσωτερικό της επιχείρησης. Δηλαδή με την χρήση προηγμένου εξοπλισμού, τον καλύτερο καταμερισμό των αρμοδιοτήτων κλπ. καθώς και με την αύξηση της παραγωγής των αγαθών. Οι εξωτερικές σχετίζονται με τους εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις όπως την λειτουργία άλλων επιχειρήσεων και οι σχέσεις που αναπτύσσει με αυτές (Τσιάπα Μ.,2019).

1.3.4 Το θεσμικό πλαίσιο ως δείκτης ανάπτυξης

Το θεσμικό πλαίσιο είναι ένας πολύ βασικός δείκτης για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας αφού αυτή θέτει τις βάσεις για αυτό διαμορφώνοντας τους κατάλληλους νόμους και στόχους. Η οικονομική ανάπτυξη δίνει την ώθηση για την καλύτερη διαμόρφωση ποιοτικών θεσμών αλλά και την μείωση της διαφθοράς εντός της κυβέρνησης. Μπορεί το κράτος να διαμορφώνει τα χαρακτηριστικά του οικονομικού συστήματος αλλά δεν θα μπορούσε να προχωρήσει χωρίς την συμβολή της αγοράς αφού αυτή είναι που οργανώνει την συμπεριφορά των ατόμων βάση της προσφοράς και της ζήτησης. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν εμφανίζει κάποια μειονεκτήματα όπως την άνιση κατανομή των δημόσιων αγαθών ή την μείωση της παραγωγής. Το κράτος μέσα από τους νόμους και

τους θεσμούς δίνει την δυνατότητα παροχής δημόσιων αγαθών (Τσιάπα Μ., 2019. PWC Greece, 2015).

1.3.5 Η εκπαίδευση ως δείκτης ανάπτυξης

Μέχρι και περίπου δύο αιώνες πριν η συνεχής επένδυση στη εκπαίδευση των πολιτών δεν θεωρούνταν σημαντικό σε καμία σχεδόν χώρα. Με την ανάπτυξη της τεχνολογίας έγινε αντιληπτό ότι η εκπαίδευση αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές βάσεις για μια ανεπτυγμένη χώρα και χωρίς αυτή καμία χώρα δεν μπορεί να επιτύχει μια βιώσιμη οικονομία. Η κάθε χώρα επιθυμεί να είναι ανταγωνιστική στην παγκόσμια αγορά και ο μόνος τρόπος για να το πετύχει αυτό είναι να επενδύσει στην εκπαίδευση των πολιτών σε όλα τα επίπεδα. Δημιουργεί πολίτες με εξειδίκευση σε διάφορους τομείς και ικανότητες να λύσουν βασικά ζητήματα μέσα σε μια κοινωνία όπως το πως μπορούν οι καθηγητές να εντάξουν σε μια τάξη ένα παιδί με ειδικές ανάγκες, πως μπορεί να εξελίξει τα προϊόντα της μια εταιρεία για να είναι πιο ανταγωνιστική κτλ. Όπως φαίνεται χωρίς την εκπαίδευση μια κοινωνία δεν μπορεί να επιτύχει την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία των πολιτών της (Ihan O., 2001).

1.4 Οικονομική Μεγέθυνση

Η οικονομική μεγέθυνση αποτελεί μέχρι και σήμερα ένα από τα πιο πολυσυζητημένα θέματα στον κλάδο των οικονομικών και εξετάζεται για πολλούς λόγους. Όταν ο Adam Smith δημιούργησε τα θεμέλια των μοντέρνων οικονομικών παρατηρήθηκαν πάρα πολύ μικρές διαφορές ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και στις αναπτυσσόμενες χώρες που όμως με το πέρασμα το χρόνων μεγάλωναν όλο και πιο πολύ. Αυτό το κενό προκάλεσε μεγάλες διαφορές μεταξύ των ακαθάριστων εγχώριων προϊόντων αλλά και του βιωτικού επιπέδου μεταξύ των χωρών. Δεν μπορεί να παραληφθεί το γεγονός ότι η οικονομική μεγέθυνση έχει την ικανότητα να μειώσει αυτό το χάσμα. Τα πρώτα χρόνια οι όροι οικονομική ανάπτυξη, οικονομική μεγέθυνση και εκβιομηχάνιση συγχέονταν αφού υπήρχε η λογική ότι ανεπτυγμένη είναι μια χώρα στην οποία συναντώνται βιομηχανικές μονάδες. Όμως δεν υπάρχει καμία σχέση μεταξύ τους. Ο όρος οικονομική μεγέθυνση έχει αρκετούς ορισμούς όπως ότι οικονομική μεγέθυνση είναι όταν η οικονομία έχει την δύναμη να παράξει αγαθά και υπηρεσίες σε διαφορετικές περιόδους προσφέροντας έσοδα στις επιχειρήσεις και κέρδος για τους εργαζόμενους αφού δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας και αυξημένη παραγωγή προϊόντων. Κανονικά ο βασικός τρόπος μέτρησης της οικονομικής μεγέθυνσης είναι το Ακαθάριστο Εγχώριο Πρϊον αλλά υπάρχει και η δυνατότητα μετρησης της με άλλους

τρόπους. Για παράδειγμα η Παγκόσμια Τράπεζα χρησιμοποιεί το Ακαθάριστο Εγχώριο Εισόδημα (Gross National Income) για να υπολογίσει την μεγέθυνση. Η οικονομική μεγέθυνση δεν αποτελεί μέτρο μέτρησης των θετικών επιδόσεων μιας κοινωνίας αφού δεν σημαίνει απαραίτητα ανάπτυξη. Όπως αναφέρθηκε η ανάπτυξη είναι μια γενική έννοια στην οποία συμπεριλαμβάνεται η μεγέθυνση και δεν γίνεται να θεωρηθεί μια χώρα ανεπτυγμένη χωρίς αυτήν. Όμως το αντίστροφο δεν ισχύει (Amadeo K., 2019. The World Bank, 2019. Καλογήρου Γ., 2019).

Η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων βασίζεται πάνω στον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης της εκάστοτε χώρας. Ανά τα χρόνια ακόμα και μια μικρή αλλαγή στα επίπεδα της οικονομικής μεγέθυνσης σε μια χώρα έχει την δύναμη να αυξήσει το εισόδημα κυρίως της μεσαίας τάξης. Δεν μπορεί να προσδιορίσει κανείς τον ακριβή λόγο που μια οικονομία μεγενθνεται ούτε έχει εφευρεθεί κάποιος γρήγορος τρόπος για να το πετύχει αυτό. Το μόνο σίγουρο είναι ότι τότε όλες οι φτωχές χώρες θα είχαν λύσει πολλά απο τα προβληματά τους και χώρες οι οποίες έχουν χαράξει μια συγκεκριμένη οικονομική πολιτική προβλέπεται να έχουν θετικούς ρυθμούς μεταβολής της μεγέθυνσης. Με λίγα λόγια η οικονομική μεγέθυνση απαλοιφει τους φόβους για αύξηση των ανισοτήτων και της κυρίως οικονομικής ανασφάλειας που έχουν πολλά κράτη (Abel A. B. και Bernanke B. S., 2002. Τσεκούρα Γ. Γρ., 1980).

2. Ευτυχία και οικονομία

Δεν υπάρχει άνθρωπος που να μην θέλει να είναι ευτυχισμένος, για αυτόν τον λόγο είναι ένας στόχος τον οποίο έχουν κοινό όλοι οι άνθρωποι και έχει αρχίσει να αναλύεται όλο και περισσότερο τις τελευταίες δεκαετίες καθώς αποτελεί το βασικό κίνητρο για όλες τις αποφάσεις. Η ευημερία δεν είναι σωστό να μελετηθεί απο μια και μόνο πλευρά. Οι καθημερινές εμπειρίες των ανθρώπων τείνουν να επηρεάζουν την ευτυχία χωρίς όμως μόνιμα αποτελέσματα. Η ευτυχία είναι ένας τομέας τον οποίο οι οικονομολόγοι είχαν αποφασίσει να μην ασχοληθούν μέχρι πρόσφατα και για αυτόν τον λόγο δημιούργησαν έναν νέο κλάδο των οικονομικών που λέγεται «Οικονομικά της Ευτυχίας». Πολλοί αναρωτιούνται πως είναι δυνατόν κάποιος να μετρήσει την ευτυχία. Η απάντηση σε αυτό είναι απλά ρωτώντας τους ανθρώπους πόσο ικανοποιημένοι νιώθουν με την ζωή τους. Σε αρκετές έρευνες το εύρος των απαντήσεων είτε είναι απο το ένα έως το δέκα είτε με μια απλή ερώτηση «Είστε πολύ χαρούμενοι, αρκετά χαρούμενοι, λίγο χαρούμενοι ή καθόλου χαρούμενοι απο την ζωή σας;». Η πιο συνηθισμένη ερώτηση βέβαια είναι αυτή με τα επίπεδα «Έστω ότι η ευτυχία

περιγράφεται απο δέκα επίπεδα με το υψηλότερο να αντιπροσωπεύει το καλύτερο εσείς σε πιο επίπεδο θα τοποθετούσατε τον εαυτό σας;». Αυτός ο τρόπος δίνει την δυνατότητα στους ανθρώπους να δώσουν έναν δικό τους ορισμό στον όρο ευτυχία που να αντιπροσωπεύει το δικό τους επίπεδο ανάλογα με την κουλτούρα τους, την εθνικότητά τους ή ακόμα και την οικονομική τους κατάσταση. Μπορεί να μην υπάρχει όπως φαίνεται ένας συγκεκριμένος ορισμός για την ευτυχία όμως γίνεται αντιληπτό πόσο σημαντικό είναι να υπάρχει στην καθημερινότητα των ατόμων. Η βάση όλων των μελετών που έχουν πραγματοποιηθεί είναι μελέτες απο διάφορους τομείς που αφορούν την ευτυχία όπως αυτός της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας, της πολιτικής κτλ. Οι ψυχολόγοι επικεντρώθηκαν σε προβλήματα όπως η ψυχολογική κατάσταση και πως επηρεάζει η προσωπικότητα των ατόμων ή το περιβάλλον τους στην ευτυχία. Απο την πλευρά τους οι κοινωνιολόγοι εξέτασαν τα προβλήματα που δημιουργούνται μεταξύ των κοινοτήτων ή των οικογενειών ενώ οι πολιτικοί αφιέρωσαν την προσοχή τους στο σύστημα διακυβέρνησης και κατά πόσο οι χάραξη κάποιων πολιτικών επηρεάζει την ευτυχία. Τώρα οι οικονομολόγοι επικεντρώθηκαν κυρίως στο πως επηρεάζει η ανεργία, οι εισοδηματικές ανισότητες, οι καταναλωτικές συνήθειες ή ακόμα και η ευημερία την ευτυχία. Συνήθως οι άνθρωποι οι οποίοι έχουν την δυνατότητα να καταναλώνουν περισσότερα αγαθά ή υπηρεσίες θεωρούν τους εαυτούς τους πιο χαρούμενους απο τους φτωχότερους. Ένας Γερμανός κοινωνιολόγος ο Veenhoven ονόμασε αυτή την άποψη «άποψη της κοινής λογικής» καθώς θεωρείται ότι οι ανάγκες που έχει κάποιος καθορίζονται από το περιβάλλον που ζει. Απο όλες τις μελέτες στους διαφορετικούς τομείς το κοινό συμπέρασμα είναι ότι η ευτυχία διαφέρει απο χώρα σε χώρα.

Πως λοιπόν οι οικονομολόγοι συνδέονται με την μελέτη της ευτυχίας; Οι οικονομολόγοι προσπαθούν να απαντήσουν στην ερώτηση κατά πόσο η ευτυχία μειώνεται ή αυξάνεται με την κατανάλωση περισσότερων ή λιγότερων αγαθών και υπηρεσιών. Μέχρι πρόσφατα αρκετοί είναι αυτοί που πίστευαν ότι όσο περισσότερα τόσο το καλύτερο και ότι όντως τα χρήματα μπορούν να αγοράσουν την ευτυχία. Είναι όμως σωστό τα επίπεδα ευτυχίας να ορίζονται απο ανθρώπους που έχουν καλύψει κατά πολύ τις βασικές ανάγκες τους; Αρκετοί οικονομολόγοι έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η αύξηση του εισοδήματος δεν συνεπάγεται με την αύξηση της ευτυχίας. Σε όλες τις έρευνες που έχουν διεξαχθεί δείχνουν ότι οι κάτοικοι πλούσιων χωρών όπως οι ΗΠΑ και η Νορβηγία δεν δηλώνουν πιο χαρούμενοι με την αύξηση τους εισοδήματος πέρα απο ένα ορισμένο επίπεδο. Οι απαντήσεις που πρέπει να δοθούν

αφορούν της ερώτηση «Γιατί οι άνθρωποι συνεχίζουν με την αύξηση του εισοδήματος τους να καταναλώνουν όλο και περισσότερα προϊόντα και υπηρεσίες ενώ δεν αυξάνονται τα επίπεδα ευτυχίας τους;» ένα φαινόμενο που ονομάζεται φαινόμενο του Easterlin (Easterlin Paradox) (Dutt A. K. και Radcliff B., 2009).

Οι οικονομολόγοι έχουν δημιουργήσει με βάση τα αποτελέσματα των ερευνών δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία επικεντρώνεται στο ψυχολογικό κομμάτι δηλαδή κατά πόσο επηρεάζουν τα συναισθηματά τους την λήψη των αποφασεών. Μπορεί κάποιος να επιλέξει μια δραστηριότητα είτε γιατί δεν ξέρει τι τον κάνει παργματικά χαρούμενο είτε επειδή δεν έχουν την δύναμη να επιλέξουν αυτό που τους κάνει χαρούμενους. Ο Alois Stutzer και ο Bruno Frey σε μελέτη τους εξετάζουν εάν τα άτομα κάνουν τις επιλογές τους βασισμένοι στην λογική ή εάν υποκύπτουν σε πειρασμούς καταλήγοντας σε μια θέση που δεν είναι ευχάριστη για αυτούς. Καταλήγουν μάλιστα στο συμπέρασμα ότι τα άτομα μετά απο κάποιες επιλογές τους δηλώνουν δυσαρεστημένα αφού δεν επέλεξαν αυτό που ήθελαν πραγματικά. Η δεύτερη κατηγορία αφορά το πως επηρεάζονται οι άνθρωποι μεταξύ τους και κατά πόσο αυτό τους ωθεί να επιλέξουν πράγματα τα οποία δεν βοηθούν στην αύξηση του επιπέδου της ευτυχίας τους. Για παράδειγμα αρκετά άτομα μπορεί να αγοράσουν ένα υλικό αγαθό όπως είναι ένα σκάφος μόνο και μόνο για να βάλουν τον εαυτό τους σε υψηλότερη κοινωνική θέση και να είναι αγαπητοί απο τον περιγυρό τους. Αυτή τους η κίνηση μπορεί να έχει αρνητικά αποτελέσματα στην προσωπική τους ζωή καθώς μπορεί να αυξηθούν οι ώρες εργασίας τους, να μειωθεί ο χρόνος που ξοδεύουν με την οικογένειά τους ή με τους φίλους τους και όλα αυτά με την σειρά τους συμβάλουν στην μείωση του επιπέδου της ευτυχίας (Stutzer A. και Frey B. S., 2012).

Σε άρθρο του πανεπιστημίου Yale αναφέρεται «Οι οικονομολόγοι επικεντρώνονται στο πως η ευτυχία και η ευημερία επηρεάζονται απο την ανεργία, τον πληθωρισμό, την κατανομή του εισοδήματος, την οικονομική ανάπτυξη αλλά και την κατάσταση του περιβάλλοντος». Όλα αυτά είναι ένας απο τους πιο σημαντικούς λόγους για να γίνει αντιληπτό το ποιοι λόγοι είναι αυτοί που κάνουν τους ανθρώπους χαρούμενους καθώς και το πως επηρεάζουν την σχέση ανάμεσα στο εισόδημα και τις καταναλωτικές συνήθειες των ατόμων. Για παράδειγμα τα υψηλά ποσοστά κατανάλωσης μπορούν να δημιουργήσουν καταστροφικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, μείωση στα δικαιώματα των εργαζομένων το οποίο επηρεάζει τα επίπεδα ευτυχίας τόσο σε μια κοινωνία όσο και σε κάθε άνθρωπο ξεχωριστά. Η θετική πλευρά σε αυτό είναι ότι ανοίγουν νέες

θέσεις εργασίας, μειώνοντας τα ποσοστά ανεργίας καθώς αυξάνεται η ζήτηση για περισσότερα προϊόντα. Σε αυτό το σημείο είναι όπου οι άνθρωποι που είναι υπεύθυνοι για την χάραξη πολιτικής καταλαβαίνουν ότι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν δεν είναι η βάση για την ευτυχία αλλά απλά ένα συστατικό της συνταγής στο τι μας οδηγεί σε μια ευτυχισμένη ζωή. Δεν γίνεται να μην αναφερθεί ότι η ευτυχία παραμένει ακόμα μια μυστήρια έννοια καθώς όλοι παρουσιάζουν μια δικιά τους εκδοχή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Αναπτυξιακών Ερευνών το οποίο ρώτησε πάνω από 100.000 ανθρώπους σε περίπου 70 χώρες ποιο παράγοντες είναι αυτοί που συμβάλουν στην ευτυχία τους και απαντήσεις είχαν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους (Yale Insights, 2010. Kroll C., 2014. Institute of Development Studies, 2013).

2.1. Το παράδοξο του Easterlin

Το 1970 ο Richard Easterlin έδωσε βάση σε έρευνες όπου έδειχναν ότι απόγονοι κάποιων ανθρώπων που ήταν πιο επιτυχημένοι και σε καλύτερο βιοτικό επίπεδο δεν ήταν πιο ευτυχισμένοι από τους προγόνους τους. Η θεωρία αυτή ονομάστηκε «Παράδοξο του Easterlin» και η βασική της ιδέα είναι ότι η οικονομική ανάπτυξη δεν έχει καμία σχέση με την αύξηση της ευτυχίας. Ανέφερε ότι σε μια χρονική στιγμή η ευτυχία συνδέεται με την οικονομική ανάπτυξη όμως μακροπρόθεσμα η ευτυχία δεν αυξάνεται αν θεωρήθει ότι υπάρχει οικονομική ανάπτυξη. Λογικό είναι μέσα στις χώρες η μεταβλητή του εισοδήματος να επηρεάζει την ευτυχία. Για παράδειγμα αν κάποιος ζει μέσα στην πείνα χωρίς στέγη τότε είναι λογικό τα επίπεδα ευτυχίας να είναι χαμηλά (Riley G., 2009).

Αρκετές μελέτες όπως αναφέρθηκε και παραπάνω έχουν δείξει ότι η επιθυμία των ανθρώπων να είναι αποδεκτοί από την κοινωνία τους κάνει να επιλέγουν πράγματα τα οποία δεν τους ικανοποιούν πραγματικά καταλήγοντας να καταναλώνουν πολλά αγαθά και υπηρεσίες χωρίς να το έχουν πραγματική ανάγκη. Αυτή η αντιμετώπιση των ατόμων απέναντι στις καταστάσεις είναι χρήσιμη προκειμένου να προσδιοριστούν διαφορετικές διαστάσεις της ευημερίας απέναντι στην παγκοσμιοποίηση. Τα όνειρα που έχουν τα άτομα αυξάνονται όσο αυξάνεται και το εισοδημά τους αλλά και για τους φτωχότερους οι φιλοδοξίες τους κάνουν ένα βήμα παρακάτω αφού αντιλαμβάνονται ότι μπορούν να επιτύχουν μια καλύτερη ζωή. Για παράδειγμα η εξέλιξη της τεχνολογίας έχει κινητοποιήσει αρκετά άτομα τόσο στις πλούσιες όσο και στις φτωχές χώρες να προσπαθήσουν για μια πιο ευτυχισμένη ζωή (Easterlin A. R. και ά., 2010).

Μια εξήγηση του «Παράδοξου του Easterlin» είναι ότι οι άνθρωποι βαδίζουν σε έναν δρόμο γεμάτο με «πειρασμούς» και ότι κάποιες από τις φιλοδοξίες τους και τις βασικές τους ανάγκες καλύπτονται από την οικονομική ανάπτυξη και την αύξηση των εισοδημάτων τους το οποίο όμως δεν συνεπάγεται με την ευτυχία και την ευημερία τους. Μια άλλη εξήγηση θέτει την ψυχολογική κατάσταση ως «σημείο αναφοράς» στην ευτυχία η οποία μπορεί να επηρεάζεται είτε από τα διαζύγια, την ανεργία, την θνησιμότητα κτλ. Σε αυτό το σημείο είναι όπου η χάραξη των σωστών πολιτικών μπορεί να δώσει στα άτομα μια ώθηση για την επιδίωξη της ευτυχίας.

Οι άνθρωποι έχουν μια εξαιρετική ικανότητα να προσαρμόζονται πολύ εύκολα σε νέες συνθήκες χρησιμοποιώντας τα περισσότερα πράγματα ως προς οφέλός τους. Ο Easterlin υποστηρίζει ότι για τα άτομα είναι πιο εύκολο να προσαρμοστούν σε μια κατάσταση που μέσα από αυτήν θα αποκτήσουν κέρδος παρά σε κάποια άλλη αν και γεγονότα όπως ο θάνατος ή ένα πρόβλημα υγείας μπορούν να συμβάλουν άμεσα στην ευτυχία τους. Δεν μπορεί να παραληφθεί ότι ο πολιτικός κλάδος είναι αυτός που θέτει τα θεμέλια για την «χρηματική ευημερία» (Easterlin A. R. και ά., 2010).

Το «Παράδοξο του Easterlin» μπορεί να μην τους έχει πείσει όλους για την σχέση οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας και ένας λόγος μπορεί να είναι η σημασία της πολιτικής στην ανάπτυξη της ευημερίας (Worstell T., 2003). Εάν η οικονομική ανάπτυξη δεν επηρεάζει άμεσα την κοινωνική ευημερία τότε αυτό θα πρέπει να είναι από τους πρώτους στόχους μιας κυβέρνησης. Μπορεί τελικά αυτό που χρειαζόμαστε πιο πολύ είναι η αύξηση της «Ακαθάριστης Εγχώριας Ευτυχίας».

2.2 Ευτυχία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και παράγοντες που την επηρεάζουν

Πόσο χαρούμενα αισθάνονται τελικά οι κάτοικοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Σε γενικό επίπεδο οι περισσότεροι κάτοικοι αισθάνονται ευτυχισμένοι και μάλιστα ένα μεγάλο ποσοστό. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες τα επίπεδα ευτυχίας έχουν μια ανοδική αύξηση με το 80% των πολιτών να δηλώνουν χαρούμενοι σε μελέτες που έγιναν το 2007. Μπορεί να υπάρχει αύξηση στον μέσο όρο στα επίπεδα ευτυχίας όμως αυτό δεν σημαίνει ότι οι ανισότητες έχουν εξαληφθεί. Υπάρχουν ακόμα και σήμερα και σε μεγάλο βαθμό. Οι χώρες ανάλογα την κατάσταση στην οποία βρίσκονται χωρίζονται σε τέσσερης κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει χώρες της Βορειο-Δυτικής Ευρώπης όπως την Ολλανδία, Γερμανία, Γαλία κτλ.. Η δεύτερη κατηγορία αφορά χώρες της Νότιας Ευρώπης όπως η Ελλάδα, η τρίτη κατηγορία μετακομμουνιστικές

χώρες και η τέταρτη όλες τις υπόλοιπες που βρίσκονται κάπου ενδιάμεσα σε αυτές. Φυσικά κατηγορίες δεν υπάρχουν μόνο για τον τομέα της ευτυχίας αλλά και για άλλους τομείς όπως η ανεργία ή το επίπεδο εκπαίδευσης.

Όσον αφορά την σχέση ανάμεσα στην κυβέρνηση και την ευτυχία υπάρχει ισχυρός δεσμός. Ιδιαίτερα στις Σκανδιναβικές χώρες όπου έχει δημιουργηθεί ένα περιβάλλον «οικονομικής ευημερίας», χαμηλών ποσοστών ανεργίας, υψηλού βιοτικού επιπέδου, «περιβαλλοντικής ευημερίας» θεωρείται ότι δημιουργούν μια σωστή βάση για ανάπτυξη της ευτυχίας σε μια χώρα. Ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα για την ευτυχία είναι η διαφθορά της κυβέρνησης το οποίο δημιουργεί πιο χαμηλά ποσοστά ευτυχίας σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη της εκάστοτε χώρας. Αρκετά έθνη έχουν αρχίσει να λαμβάνουν υπόψη τους το «Παράδοξο του Easterlin» και προσπαθούν να αναπτύξουν άλλους δείκτες που πλέον θεωρούνται πιο σημαντικοί από το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν.

Οι περισσότεροι νέοι στη Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρούν τους εαυτούς τους χαρούμενους ανεξάρτητα από το εάν βρίσκονται σε μια ανεπτυγμένη ή μια αναπτυσσόμενη χώρα. Μια έρευνα που διεξήχθη από το Ίδρυμα Varkey με θέμα «Generation Z: Global Citizenship Survey – What the World's Young People Think and Feel» ταξινόμησε τους βασικούς παράγοντες που κάνουν τους νέους χαρούμενους. Ο πρώτος παράγοντας αφορά το πόσο υγιής νιώθουν τόσο σωματικά όσο και ψυχικά. Ο δεύτερος παράγοντας είναι οι δεσμοί με τα οικογενειακά τους πρόσωπα και τους φίλους τους. Ακολουθεί η ικανοποίηση τους στον τομέα των σπουδών ή της εργασίας, η σημασία του να έχουν ελεύθερο και παραγωγικό χρόνο, το να έχουν χρήματα προκειμένου να καλύψουν κάποιες ανάγκες τους και στην τελευταία θέση βρίσκεται ο παράγοντας της πίστης στην θρησκείας τους. Εάν κάποιος ρωτούσε τους νέους πριν δέκα χρόνια τι τους έκανε χαρούμενους πιθανόν τα αποτελέσματα της έρευνας να ήταν εντελώς διαφορετικά. Οι νέοι πλέον έχουν διαφορετικά προβλήματα από αυτά των γονέων τους. Για παράδειγμα ένα τεράστιο ποσοστό της τάξης του 89% υποστηρίζει ότι θα ήταν πιο χαρούμενοι εάν οι γυναίκες είχαν τα ίδια δικαιώματα και ευκαιρίες σε σχέση με τους άντρες. Περίπου το 65% των νέων ηλικίας δεκαέξι ετών στις χώρες της Ε.Ε. δηλώνουν ότι αισθάνονται χαρούμενοι στην χώρα στην οποία βρίσκονται ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξης του 3% δηλώνουν ότι δεν αισθάνονται καθόλου χαρούμενοι. Η έρευνα αυτή της Eurostat τοποθετεί στην κορυφή της λίστας το Βέλγιο ενώ στον πάτο βρίσκεται η χώρα της Λετονίας (Grey A., 2017. Eurostat, 2019).

Ένας άλλος παράγοντας ο οποίος θα μπορούσε κανείς να πει ότι επηρεάζει την ευτυχία είναι η ηλικία ενός ατόμου. Ενώ αρκετοί θα υποστήριζαν ότι όσο πιο νέος είναι κάποιος τόσο πιο χαρούμενος είναι αρκετές έρευνες αποδεικνύουν ακριβώς το αντίθετο. Άτομα που έχουν πάρει σύνταξη μετά απο χρόνια εργασίας απολαμβάνουν τον ελεύθερο χρόνο με δραστηριότητες που επιλέγουν και έχουν χαμηλότερα επίπεδα στρες. Ο μόνος δείκτης που θα μπορούσε να μειώσει τα επίπεδα ευτυχίας είναι η κατάσταση της υγείας τους. Ένας παράγοντας που τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να λαμβάνεται υπόψη για την μέτρηση της ευτυχίας είναι αυτός του φύλου. Οι γυναίκες στα αποτελέσματα αρκετών ερευνών σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν σημειώσει μεγαλύτερα επίπεδα ευτυχίας σε σχέση με τους άντρες. Πλέον έχουν ίσα δικαιώματα με τους άντρες, έχει μειωθεί αρκετά το χάσμα ανάμεσα στους μισθούς των δύο φύλων, έχουν ίσες ευκαιρίες στον επαγγελματικό τομέα κλπ. Οι γυναίκες πλέον επηρεάζονται λιγότερο απο ένα διαζύγιο ή απο κάποιο πρόβλημα στον οικογενειακό ή τον επαγγελματικό τους χώρο και αυτό επειδή έχουν καταφέρει με τα χρόνια να αναπτύξουν κάποια χαρακτηριστικά που τους βοηθούν να προσαρμόζονται και να αντιμετωπίζουν καταστάσεις ευκολότερα σε σχέση με τους άντρες. Τι γίνεται όμως στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Οι διαφορές ανάμεσα στους άντρες και στις γυναίκες σε έρευνες της Eurostat για το 2018 δεν είναι μεγάλες όμως οι άντρες κατακτούν την πρώτη θέση σε επίπεδα ευτυχίας (Eurostat, 2018 (a). E. Striessnig, 2019).

Είνα πολύ ενθαρρυντικό το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια σε κάθε Παγκόσμια Έκθεση της Ευτυχίας απο τα Ηνωμένα Έθνη χώρες της Ε.Ε. έχουν καταφέρει να φτάσουν στην κορυφή. Η χώρα της Φιλανδίας απο το 2016 έως και σήμερα βρίσκεται στην κορυφή και ακολουθείται απο την Νορβηγία, την Δανία, την Σουηδία και την Ολλανδία. Πλέον είναι πολύ φυσικό μια Σκανδιναβική χώρα να βρίσκεται στην κορυφή της λίστας. Η χώρα της Αμερικής είναι η απόδειξη ότι όντως τα χρήματα δεν φέρνουν την ευτυχία αφού βρίσκεται στην 19^η θέση. Στην Φιλανδία οι κάτοικοι αφιερώνουν πολύ χρόνο στον εθελοντισμό και στην προστασία του περιβάλλοντος. Προσπαθούν να συμμετέχουν σε κοινωνικές δραστηριότητες που φέρνουν τα άτομα πιο κοντά και επενδύουν όλο και πιο πολύ σε προγράμματα εκπαίδευσης. Σε έρευνα της Eurostat το 2018 τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι κάτοικοι βαθμολόγησαν με 7.3 στα 10 την ευημερία τους (7.0 το 2013), με 6.5 την ικανοποίηση που αισθάνονται με το εισοδήμά τους (6.0 το 2013) και με 7.9 την ικανοποίηση με την προσωπικές σχέσεις που έχουν

αναπτύξει (7.8 το 2013) (Broom D., 2019. World Happiness Report, 2019. Eurostat, 2018(b)).

2.3 Ανισότητες μεταξύ των εθνών της Ευρωπαϊκής Ένωσης -Μέθοδοι Ανάλυσης

2.3.1 Σύγκλιση τύπου β

Η σύγκλιση τύπου β χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, την απόλυτη σύγκλιση και την υπό συνθήκη σύγκλιση. Η απόλυτη σύγκλιση αφορά όλες αυτές τις οικονομίες που σημειώνουν μικρότερο κκΑΕΠ. Ουσιαστικά αυτές οι οικονομίες έχουν την δυνατότητα να μεγενθύνονται με μεγαλύτερους ρυθμούς σε αντίθεση με τις οικονομίες που σημειώνουν μεγαλύτερο κκΑΕΠ με αποτέλεσμα να φτάσουν σε ένα κοινό σημείο ισορροπίας. Στην συγκεκριμένη περίπτωση όσες χώρες είχαν το 2006 χαμηλότερη τιμή όσον αφορά τον ΗΠΙ και το 2016 υψηλότερη τιμή δείχνει ότι αυτές οι χώρες συγκλίνουν με αυτές που ήδη είχαν υψηλότερες τιμές το 2006. Η απόλυτη σύγκλιση μπορεί να επιτύχει όταν υπάρχουν κάποιοι ομοιογενείς δημογραφικοί, διαρθρωτικοί ή τεχνολογικοί παράγοντες. Οι Baumol (1986), Barro και Sala-i-Martin (1992,1995) χρησιμοποίησαν το νεοκλασικό πλαίσιο για την δημιουργία ενός οικονομετρικού υποδείγματος το οποίο συνδέει τον ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ σε μια συγκεκριμένη χρονική φάση με τις αρχικές τιμές του (Καλλιώρας Δ. και ά., 2011). Αυτή η χρονική φάση στην διπλωματική αποτελούν οι χρονιές του 2006 (ως αρχική τιμή) και του 2016.

Όταν ο συντελεστής σύγκλισης έχει θετικές τιμές τότε σημαίνει ότι έχουμε απόλυτη απόκλιση τύπου β δηλαδή ότι οι πλούσιες χώρες ή οι πιο χαρούμενες έχουν μεγαλύτερους ρυθμούς ανάπτυξης απο τις φτωχές χώρες ή τις λιγότερο χαρούμενες. Όταν όμως ο συντελεστής σύγκλισης έχει αρνητικές τιμές τότε έχουμε απόλυτη σύγκλιση άρα οι χώρες που αρχικά είχαν χαμηλότερα επίπεδα ευτυχίας τώρα είναι πιο ευτυχισμένες . Η μελέτη της απόκλισης και αντίστοιχα της σύγκλισης βασίζεται στην μελέτη της ταχύτητας της σύγκλισης σε ετήσιο επίπεδο και της χρονικής περιόδου που είναι απαραίτητο για να μειωθεί τουλάχιστον το μισό χάσμα που υπάρχει απο τους τύπους:

$$b = -\ln(1+T\beta)/T$$

$$T = -\ln(2)/\ln(1+\beta) \text{ (Καλλιώρας Δ. και ά., 2011)}$$

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η σύγκλιση τύπου β χωρίζεται σε δύο κατηγορίες. Η δεύτερη είναι η υπό συνθήκη β σύγκλιση. Αυτή η κατηγορία αφορά χώρες που έχουν ανομοιογένεια στον τεχνολογικό τομέα, στην αποταμίευση, συνήθως οι φτωχότερες

χώρες έχουν υψηλότερα κίνητρα αποταμίευσης, ή στον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού. Βασιζόμενοι σε αυτό για να διατηρηθεί το αρνητικό πρόσημο όλα αυτά θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, όμως αυτό δεν συνεπάγεται απαραίτητως με την μείωση του χάσματος μεταξύ λιγότερο ευτυχισμένων και των περισσότερο ευτυχισμένων χωρών.

Κεφάλαιο 3^ο Σύνθετοι Δείκτες

Πλέον η σημασία της ανάπτυξης έχει πάρει μεγάλη έκταση τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα να χρειάζονται και άλλοι δείκτες πέρα του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος για την μετρησή της οι οποίοι είναι ικανοί να μετρήσουν και άλλες διαστάσεις πέραν της οικονομικής. Ορισμοί για τους δείκτες υπάρχουν αρκετοί. Οι πιο γνωστοί είναι αυτός του Hart (1998-1999) ο οποίος αναφέρει ότι ο δείκτης αποτελεί μια έννοια η οποία αναφέρεται σε μια κατάσταση και ο σκοπός του είναι να οδηγήσει σε κάποια συμπεράσματα προκειμένου να διαπιστωθεί πόσο καλά λειτουργεί ένα σύστημα. Ένας άλλος είναι αυτός του Wolff ο οποίος τους ορίζει ως μια τιμή η οποία δημιουργείται από ένα σύνολο παραμέτρων που αναπαράγουν πληροφορίες για μια συγκεκριμένη κατάσταση. Ο ορισμός ο οποίος είναι αυτός τον οποίον έχουν δεχτεί οι περισσότεροι είναι αυτός του OECD (Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) ο οποίος αναφέρει ότι ένας δείκτης αποτελεί μια παράμετρο που έχει στόχο να μας προσφέρει κάποιες πληροφορίες αλλά και να περιγράψει μια κατάσταση για ένα συγκεκριμένο φαινόμενο δίνοντας όμως βαρύτητα και σε άλλες παραμέτρους που επηρεάζουν αυτή την κατάσταση. Μπορούν όμως οι σύνθετοι δείκτες να μετρήσουν κάποιες πολυδιάστατες έννοιες όπως τα επίπεδα ρύπων στην ατμόσφαιρα; Η απάντηση είναι όχι. Οι σύνθετοι δείκτες αποτελούν ένα σύνολο απο μεμονομένους δείκτες οι οποίοι δεν έχουν κάποιο κοινό σημείο αναφοράς και δεν υπάρχει τρόπος να τους ταξινομήσεις στην ίδια κατηγορία με τον βασικό δείκτη. Γιατί όμως χρειαζόμαστε τους σύνθετους δείκτες; Πλέον η κοινωνία έχει την υποχρέωση να ασχοληθεί με πολύπλοκες έννοιες όπως η ευτυχία ή η ποιότητα του αέρα, που ένας υπο-δείκτης δεν μπορεί να τις μετρήσει μόνος του. Αποτελούν εργαλεία τα οποία μπορούν να συγκρίνουν την επίδοση μιας χώρας με τις υπόλοιπες πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα και να χαράζουν πολιτικές για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Κάθε χρόνο δημιουργούνται όλο και περισσότεροι (πάνω απο 160 σήμερα), είναι αρκετά διαδεδομένοι και χρησιμοποιούνται απο όλα τα κράτη προκειμένου να παρθούν αποφάσεις, να μετρήσουν την πρόοδο ενός έθνους, να

δώσουν λύσεις προκειμένου να επιτευχθεί το κοινό συμφέρον και να διευκολύνουν την κατάταξη των χωρών σε περίπλοκα ζητήματα ανά τα χρόνια. Οι σύνθετοι δείκτες μας διευκολύνουν στην ανάλυση ζητημάτων πολύ περισσότερο από την χρησιμοποίηση πολλών μεμονομένων δεικτών. Οι κατηγορίες που επικεντρώνονται οι σύνθετοι δείκτες είναι έξι. Το περιβάλλον, η κοινωνία, η καινοτομία-τεχνολογική εξέλιξη, η οικονομία, η πληροφόρηση και η παγκοσμιοποίηση. Όμως παρά την χρησιμότητά τους οι σύνθετοι δείκτες μπορεί να στείλουν παραπλανητικά μηνύματα και να διαμορφώσουν λανθασμένες πολιτικές εάν δεν είναι κατασκευασμένοι με τον σωστό τρόπο ή εάν παρερμηνευτούν. Γενικά οι σύνθετοι δείκτες μπορούν να θεωρηθούν ένα ποιοτικό αλλά και ποσοστικό μέτρο που προκύπτουν από μια σειρά γεγονότων τα οποία δίνουν δεδομένα για την θέση μιας χώρας απέναντι σε κάποιο ζήτημα μια χρονική στιγμή. Οι σύνθετοι δείκτες θα πρέπει να επανέξετάζονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα προκειμένου να εντοπίζονται οι αλλαγές μέσα στα χρόνια και να υπάρχει άμεση ανταπόκριση στην προσαρμογή νέων πολιτικών. Πρέπει να είναι κατανοητοί καθώς και μπορούν να συγκρίνουν οι χώρες τα αποτελεσμά τους για να οδηγηθούν σε συμπεράσματα. Ακολουθεί πίνακας με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των σύνθετων δεικτών (Αλεξανδρίτης Μ. Α., 2007. Hart M., 1998-1999. Woff P., 2003) .

Πίνακας 3.1: Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των σύνθετων δεικτών

Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα των Σύνθετων Δεικτών	
Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none"> Έχουν την δυνατότητα να αναλύσουν σύνθετα και πολυδιάστατα ζητήματα με σκοπό την λήψη αποφάσεων 	<ul style="list-style-type: none"> Μπορούν να στείλουν παραπλανητικά μηνύματα εάν δεν έχουν κατασκευαστεί ή ερμηνευτεί με τον σωστό τρόπο
<ul style="list-style-type: none"> Είναι ευκολότερο για το κοινό να ερμηνευτούν σε σχέση με τους πολλούς ξεχωριστούς δείκτες 	<ul style="list-style-type: none"> Μπορεί να χρησιμοποιηθούν με λάθος τρόπο προκειμένου να υποστηρίξουν μια συγκεκριμένη θέση π.χ. στον πολιτικό τομέα

<ul style="list-style-type: none"> Αξιολογούν την πρόοδο των εθνών με την πάροδο του χρόνου 	<ul style="list-style-type: none"> Η επιλογή κάποιων δεικτών θα μπορούσε να αποτελέσει αφορμή για πολιτικές συγκρούσεις
<ul style="list-style-type: none"> Μειώνουν το σύνολο των δεικτών χωρίς όμως να παραλείπουν πληροφορίες 	<ul style="list-style-type: none"> Μπορεί να καλύψουν κάποιες λανθασμένες κατευθύνσεις με αποτέλεσμα να κάνουν ακόμα πιο δύσκολη την διαδικασία διόρθωσης του λάθους και προσδιορισμού των σωστών πολιτικών
<ul style="list-style-type: none"> Αναλύουν θέματα που αφορούν την εξέλιξη των χωρών με κέντρο τον πολιτικό κλάδο 	<ul style="list-style-type: none"> Μπορεί να οδηγήσουν στην εφαρμογή λανθασμένων πολιτικών εάν κάποια μέτρα αγνοηθούν
<ul style="list-style-type: none"> Αναπτύσσουν την επικοινωνία μεταξύ των πολιτών και επικεκτρώνονται στην ευθύνη που έχουν και αυτοί 	
<ul style="list-style-type: none"> Κινητοποιούν το κοινό να πάρει μέρος σε πολύπλοκα ζητήματα 	

Πηγή: Αλεξανδρίτης Μ. Α., 2007

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι σύνθετοι δείκτες μετρούν πολυδιάστατες έννοιες οι οποίες δεν μπορούν να μετρηθούν από απλούς μεμονομένους δείκτες. Είναι λογικό να υπάρχουν υποστηρικτές και όχι των σύνθετων δεικτών. Αυτοί που υποστηρίζουν ότι οι σύνθετοι δείκτες είναι χρήσιμα εργαλεία βασίζουν την αποψη τους στο γεγονός ότι μέσω αυτών τους δίνεται η δυνατότητα να απεικονίσουν την πραγματικότητα και να δώσουν έμφαση στην χάραξη όσο γίνεται πιο σωστών πολιτικών προκειμένου να εξελιχθούν οι κοινωνίες. Αυτοί οι οποίοι δεν υποστηρίζουν την χρησιμοποίηση των σύνθετων δεικτών, κυρίως οι στατιστικολόγοι, πιστεύουν ότι υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας ενός λογικού και κατάλληλου αριθμού δεικτών χωρίς την αξιοποίηση των σύνθετων δεικτών. Βέβαια κάτι τέτοιο προϋποθέτει αρκετή δουλειά για την συλλογή και την επεξεργασία των δεδομένων τα οποία μπορεί σε τελική φάση να δώσουν

αμφίβολα αποτελέσματα. Είναι πολύ δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι όλη αυτή η αντιπαράθεση με τους σύνθετους και τους απλούς δείκτες θα καταλήξει κάπου όμως το γεγονός ότι βοηθούν στην καταπολέμηση σύνθετων ζητημάτων όπως η βιωσιμότητα και στην χάραξη πολιτικών δίνει ένα πολύ δυνατό πλεονέκτημα στους σύνθετους δείκτες. Σε τελική ανάλυση οι σύνθετοι δείκτες θα πρέπει να αναγνωρισθούν για αυτό που πραγματικά είναι. Απλές απεικονίσεις και συγκρίσεις για συγκεκριμένες περιοχές οι οποίες χρησιμοποιούνται για ως σημεία εκκίνησης για την ανάπτυξη πολιτικών.

Οι σύνθετοι δείκτες αναφέρονται σε έξι κατηγορίες όπως αναφέρθηκε. Κάθε κατηγορία έχει κάποιους συγκεκριμένους δείκτες που αναφέρονται αποκλειστικά σε αυτήν (Saisana M. και Tarantola S., 2002). Παρακάτω αναφέρονται μερικές κατηγορίες με κάποιους σύνθετους δείκτες.

Πίνακας 3.2: Το περιβάλλον ως κατηγορία των σύνθετων δεικτών

Περιβάλλον
• Δείκτης για την ζωή στον πλανήτη (Living Planet Index)
• Δείκτης περιβαλλοντικής βιωσιμότητας (Environmental Sustainability Index)
• Δείκτης της ποιότητας του αέρα (Air Quality Index)
• Δείκτης του περιβάλλοντος (Environment Index)

Πηγή: Saisana M. και Tarantola S., 2002

Πίνακας 3.3: Η κοινωνία ως κατηγορία των σύνθετων δεικτών

Κοινωνία
• Δείκτης της ανθρώπινης ανάπτυξης (Human Development Index)
• Δείκτης της ευημερίας (Wellbeing Index)
• Δείκτης της ευτυχίας (Happy Planet Index)

Πηγή: Saisana M. και Tarantola S., 2002

Πίνακας 3.4: Η καινοτομία-τεχνολογική εξέλιξη ως κατηγορία των σύνθετων δεικτών

Καινοτομία- Τεχνολογική Εξέλιξη
• Δείκτης Καινοτομίας (Innovation Index)
• Δείκτης Ετοιμότητας Δικτύου (The Networked Readiness Index)

• Δείκτης Μέτρησης της Επιτυχίας της Τεχνολογίας (Technology Achievement Index)

Πηγή: Saisana M. και Tarantola S., 2002

Πίνακας 3.5: Η παγκοσμιοποίηση ως κατηγορία των σύνθετων δεικτών

Παγκοσμιοποίηση
<ul style="list-style-type: none"> • Δείκτης της Παγκοσμιοποίησης (Globalization Index)
<ul style="list-style-type: none"> • Δείκτης για της Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα (World Competitiveness Index)

Πηγή: Saisana M. και Tarantola S., 2002

Όλοι αυτοί οι δείκτες έχουν δημιουργηθεί από υπουργεία, οργανισμούς, πανεπιστήμια ακόμα και από χώρες που αντιμετώπιζαν συγκεκριμένα προβλήματα. Στην παρούσα διπλωματική θα ασχοληθούμε με έναν σύνθετο δείκτη ο οποίος αντιστοιχεί στην κατηγορία της κοινωνίας. Αυτός ο δείκτης είναι ο δείκτης της ευτυχίας ή αλλιώς Happy Planet Index. Σε γενικά πλαίσια η ευτυχία είναι ένα πολυδιάστατο ζήτημα που διαφέρει από χώρα σε χώρα και αλλάζει με την πάροδο του χρόνου όμως αποτελεί την βάση για την ανάπτυξη και την χάραξη πολιτικών. Για παράδειγμα στις τριτοκοσμικές χώρες ευτυχία για αυτούς είναι να βγάζουν αρκετά χρήματα προκειμένου να εξασφαλίσουν το φαγητό της ημέρας, μια στέγη ακόμα και τα ρούχα τους. Η αύξηση του κκΑΕΠ συνεπάγεται με την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των φτωχότερων και με την εμφάνιση της ευημερίας. Όποτε και με την παραμικρή αύξηση των εισοδημάτων είναι ευτυχισμένοι αφού μπορούν να προσφέρουν στα παιδιά τους πολύ περισσότερες ανέσεις. Τώρα εάν κοιτάξουμε από την άλλη μεριά του νομίσματος θα γίνει αντιληπτό ότι κυρίως στις πλούσιες χώρες έχουν ξεπεράσει τέτοιου είδους προβλήματα. Έχουν και κατοικία, κάθε μέρα τροφή και άλλες βασικές παροχές όπως είναι η πρόσβαση σε καθαρό νερό και αποχέτευση. Εάν κάποιος έδινε την δυνατότητα στους φτωχούς να αλλάξουν θέσεις με τους πλούσιους θα το έκαναν σε κλάσματα του δευτερολέπτου όμως δεν γνωρίζουν ότι όλη αυτή η «εύκολη» ζωή έχει τα δικά της προβλήματα. Ένα από τα πιο σημαντικά ίσως και το πιο σημαντικό είναι ότι αυτός ο πολυτελής τρόπος ζωής απειλεί σε μεγάλο βαθμό των ζωή των φτωχών. Οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής η οποία οφείλεται στις πλούσιες χώρες προκαλεί τεράστια προβλήματα αφού πλημμύρες και τυφώνες καταστρέφουν τις καλλιέργειες, η έλλειψη νερού λόγω της ζέστης είναι υπεύθυνη για αρκετούς θανάτους αλλά και η μετακίνηση ολόκληρων χωριών και πόλεων εξαιτίας της αύξησης της στάθμης της θάλασσας δεν μπορεί να

περάσει απαρατήρητη. Η ζωή των πλούσιων όμως δημιουργεί κάποιους «εθισμούς» οι οποίοι είναι δύσκολο να ξεπεραστούν. Τα τεράστια ποσοστά παχυσαρκίας ιδιαίτερα στις ΗΠΑ., ο διαβήτης, η βουλιμία, το άγχος, η έλλειψη εμπιστοσύνης και της κοινωνικότητας ή ακόμα και η εξάρτηση από τα τυχερά παιχνίδια και τα ψώνια αποτελούν μόνο κάποια από τα παραδείγματα. Οι περισσότερες κοινωνίες θέλουν οι κατοικοί τους να είναι ευτυχισμένοι και να έχουν μια καλή ζωή. Η έννοια της ευτυχίας θα μπορούσε κανείς να πει ότι είναι αρκετά ασαφής όμως μελέτες που έχουν γίνει από οικονομολόγους, ψυχολόγους και κοινωνιολόγους δείχνουν ότι όντως μπορεί να βοηθήσει και να συνδέσει το άτομο με την κοινωνία. Δίνει στους ανθρώπους την ανάγκη για αλλαγή για μια πιο ικανοποιημένη ζωή (Saisana M., 2004).

Ο HPI δημιουργήθηκε από τον Nic Marks ιδρυτή του Ιδρύματος της Νέας Οικονομίας (New Economic Foundation) και παρουσιάστηκε τον Ιούλιο του 2006 ως δείκτης της ανθρώπινης ευημερίας και των επιπτώσεων που η κοινωνία δημιουργεί στο περιβάλλον. Όλα ξεκίνησαν όταν ο Nic Marks κατάλαβε ότι ως στατιστικολόγος όλη του την ζωή μετρούσε πράγματα τα οποία είχαν να κάνουν με την παραγωγή μιας χώρας ή την εξέλιξη της οικονομίας της αντί να μετράει πράγματα τα οποία έχουν πραγματική αξία όπως η ευτυχία, η αγάπη ή και η υγεία. Σαν δείκτης ο στόχος του ήταν να απεικονίσει το πόσο ευτυχισμένο είναι ένα κράτος με βάση τους πόρους του πλανήτη που καταναλώνει και κατά πόσο προσφέρει ευημερία στην κοινωνία. Είναι ένας σύνθετος δείκτης ο οποίος δεν λαμβάνει καθόλου υπόψη του οικονομικά δεδομένα και αποτελεί μια εναλλακτική λύση έναντι του ΑΕΠ. Φυσικό είναι η δημιουργία αυτού του δείκτη να έφερε στην επιφάνεια αρκετές έντονες αντιπαραθέσεις οι οποίες δημιουργήθηκαν από χώρες που συγκεντρώνουν αρκετά υψηλό ΑΕΠ. Δημιουργήθηκε σε μια εποχή αντιθέσεων για να δώσει την δυνατότητα δημιουργίας ενός νέου οράματος για πρόοδο και για μια ευτυχισμένη ζωή για όλους (New Economics Foundation, 2006).

3.1 Τι μετράει ο Happy Planet Index;

Το HPI μετράει την οικολογική αποτελεσματικότητα με την οποία παρέχεται η ανθρώπινη ευημερία. Ο δείκτης θεωρεί ότι η πραγματική ικανοποίηση δεν προέρχεται από την συσσώρευση του υλικού πλούτου αλλά από τις σχέσεις μας με άλλους, την δέσμευση με τον κόσμο αλλά και την αίσθηση της αυτονομίας που έχουμε. Ουσιαστικά δείχνει αν τα έθνη πετυχαίνουν να έχουν μακροχρόνιες, ευτυχισμένες και βιώσιμες ζωές. Αν κάποιος παρατηρήσει τα δεδομένα που HPI θα συμπαιράνει ότι οι δυτικές

χώρες παρ'όλο που θεωρούνται επιτυχημένες δεν σημαίνει απαραίτητα ότι είναι και ευτυχισμένες. Εντυπωσιακό είναι το παράδειγμα της Costa-Rica. Στην Costa-Rica το μέσο προσδόκιμο ζωής είναι 78,5 έτη μεγαλύτερο ακόμα και απο τις Η.Π.Α., χρησιμοποιούν το ¼ των πόρων σε σύγκριση με τον δυτικό κόσμο, το 99% της ηλεκτρικής ενέργειας προέρχεται απο ανανεώσιμες πηγές, η κυβερνήσή τους είναι απο τις πρώτες που δεσμεύτηκαν να είναι ουδέτερες σε εκπομπές άνθρακα μέχρι το 2021 και κατάργησαν τον στρατό απο το 1949 και επένδυσαν σε κοινωνικά προγράμματα υγείας και εκπαίδευσης. Τελικά ίσως το μέλλον να μην είναι η Ευρωπή και η βόρεια Αμερική, ίσως να είναι η Λατινική Αμερική. Όμως και κάποιες περιοχές της Ασίας και του Ειρηνικού έχουν καταφέρει να έχουν υψηλό προσδόκιμο ζωής και ευημερίας με αρκετά μικρότερο οικολογικό αποτύπωμα. Ουσιαστικά ο σκοπός αυτός του δείκτη είναι να καθοδηγήσει τα έθνη και να τους προτείνει λύσεις για κάμια καλύτερη ζωή χωρίς κόστος στον πλανήτη (Happy Planet Index,2019. Marks N.,2010).

3.2 Γιατί χρειαζόμαστε τον Happy Planet Index;

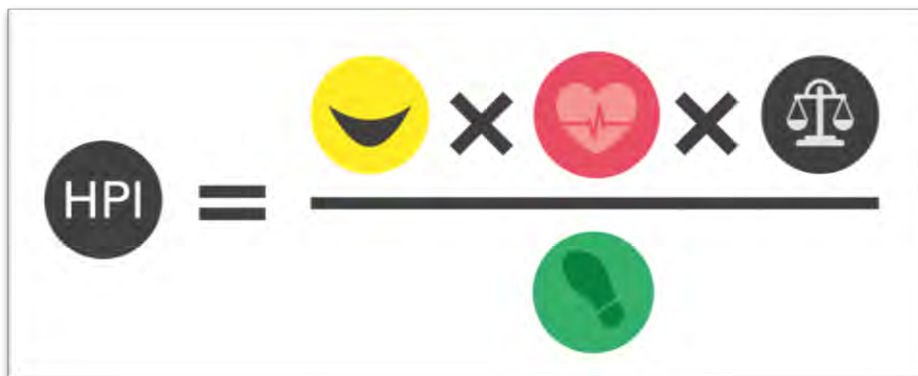
Σύμφωνα με το επίσημο site του Happy Planet Index νομίζαμε ότι ο κόσμος γίνεται όλο και καλύτερος όμως κάποια γεγονότα όπως η ασταθής παγκόσμια οικονομία, οι αυξανόμενες ανισότητες μεταξύ των χωρών αλλά και η κλιματική αλλαγή έχουν αναθεωρήσει αυτή την πεποίθηση. Έρευνες έχουν δείξει ότι τόσο στις ΗΠΑ όσο και σε κάποιες χώρες της Ευρώπης δεν πιστεύουν πια ότι η ζωή τους βελτιώνεται. Ένα απο τα βασικά προβλήματα είναι ότι η κυβέρνηση κάθε χώρας έχει ως κύριο στόχο την οικονομική ανάπτυξη με αυτό να έχει αρνητικές συνέπειες στις κοινωνικές συνθήκες της κάθε χώρας αλλά και την επιδείνωση της κλιματικής αλλαγής. Στην πραγματικότητα η αύξηση του ΑΕΠ δεν σημαίνει απαραίτητα και ευτυχισμένη ζωή ειδικά για χώρες που είναι ήδη πλούσιες όπως η Ελβετία και η Δανία. Το ΑΕΠ δεν δείχνει τις ανισότητες των κατοίκων μιας χώρας, δεν αξιολογεί σωστά τις κοινωνικές σχέσεις, την υγεία αλλά και το πως περνάνε οι άνθρωποι τον ελεύθερο χρόνο τους. Ουσιαστικά θέλει να προωθήσει μια ισορροπία μεταξύ της βιώσιμης ανάπτυξης και της ποιότητας ζωής (Happy Planet Index, 2019. Frey B. S., 2010).

3.3 Ποιους παράγοντες χρησιμοποιεί για τις μετρήσεις του ο Happy Planet Index;

Ο δείκτης του HPI συνδιάζει 4 δείκτες για να δείξει πόσο αποτελεσματικά οι κάτοικοι διάφορων χωρών χρησιμοποιούν τους πόρους για μία ευτυχισμένη ζωή. Τα 4 αυτά

στοιχεία είναι η ευημερία, το προσδόκιμο ζωής, η ανισότητα των αποτελεσμάτων και το οικολογικό αποτύπωμα.

Εικόνα 3.6: Οι δείκτες που υπολογίζεται ο HPI

Πηγή: Happy Planet Index

Ευημερία: Δηλαδή πόσο ικανοποιημένοι είναι οι κάτοικοι της κάθε χώρας απο την ζωή τους συνολικά με βαθμολόγηση απο το 0-10, με βάση τα δεδομένα που συλλέχθηκαν απο το Gallup World Poll. Η ερώτηση που κλήθηκαν να απαντήσουν ήταν «Πόσο ικανοποιημένοι είστε απο την ζωή σας σήμερα; Παρακαλώ απαντήστε απο το ένα έως το δέκα με το δέκα να είναι η κορυφή της σκάλας.» (Happy Planet Index, 2019).

Προσδόκιμο Ζωής: Ο μέσος όρος ετών που αναμένεται να ζήσει το κάθε άτομο στην κάθε χώρα με βάση τα δεδομένα που συλλέχθηκαν απο τα Ηνωμένα Έθνη. Βασίζεται σε συνθήκες που διαμορφώνονται απο την κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον της κάθε χώρας (Happy Planet Index, 2019).

Ανισότητα των Αποτελεσμάτων: Ανισότητες μεταξύ των κατοίων μιας χώρας όσο αφορά τα επιπέδα ευτυχίας, τα χρόνια ζωής. Η ανισότητα αυτή εκφράζεται με ποσοστό (Happy Planet Index, 2019).

Οικολογικό αποτύπωμα: Το πόσο επιβαρύνει ο κάθε κάτοικος το περιβάλλον με βάση τα στοιχεία που έχει συντάξει το Global Footprint Network. Το οικολογικό αποτύπωμα εκφράζεται χρησιμοποιώντας μια μονάδα παγκόσμια εκτάρια (gha) ανά άτομο. Ο N. Marks αναφέρει «το οικολογικό αποτύπωμα κάθε πόλης, κάθε κράτους ή έθνους μπορεί να συγκριθεί με την βιολογική του χωρητικότητα. Στην περίπτωση που το οικολογικό αποτύπωμα ξεπεράσει την βιολογική χωρητικότητα μιας περιοχής τότε η συγκεκριμένη περιοχή παρουσιάζει ένα οικολογικό έλλειμα.» Η ζήτηση για τα αγαθά και τις υπηρεσίες που μπορεί να προσφέρει η γη και οι θαλασσές της (φρούτα,

λαχανικά, κρέας, ψάρι, ξύλο, βαμβάκι για τα ρούχα και απορρόφηση του διοξειδίου του άνθρακα) ξεπερνά σε κάποιες χώρες κατά πολύ αυτό που μπορεί να ανανεώσει το οικοσύστημα τους. Μια περιοχή με οικολογικό έλλειμμα ικανοποιεί την ζήτηση που πιθανός έχει εισάγοντας ή εξάγοντας τα δικά της οικολογικά στοιχεία (υπεραλίευση ή εκπέμποντας διοξείδιο του άνθρακα στην ατμόσφαιρα) (Happy Planet Index, 2019. Ecological Footprint Network, 2019).

Απο τους συγκεκριμένους παράγοντες και τα αποτελέσματα του HPI καταλαβαίνουμε ότι οι πλουσιότερες χώρες του κόσμου δεν βρίσκονται στην κορυφή της λίστας όπως θα περίμενε κανείς. Αυτό συμβαίνει διότι καταναλώνουν το μεγαλύτερο μέρος των πόρων του πλανήτη προκειμένου να έχουν μια αρκετά καλή ποιότητα ζωής αλλά και οικονομική ευημερία. Όπως δήλωσε σε συνεντευξή του η Louise Gray στην Telegraph, το σημαντικό μήνυμα που περνάει η λίστα του HPI είναι ότι πρέπει να δημιουργήσουμε ένα σύστημα που να κάνει τους ανθρώπους πιο ευτυχισμένους αλλά χωρίς να κοστίζουν στην γη (Simms A. και ά., 2006. Gray L. 2010).

3.4 Πηγές και έλλειψη δεδομένων του HPI

Μετά το 2006 όπου έγινε η παρουσίαση του δείκτη γίνονται αρκετές προσπάθειες να καταπολεμήσουν ένα βασικό πρόβλημα που είναι η έλλειψη δεδομένων. Οι καταστάσεις που χρησιμοποιήθηκαν για τα αποτελέσματα του δείκτη περιείχαν 178 χώρες όμως όπως αναφέρει ο Nic Marks «Στις μετρήσεις χώρες όπως το Αφγανιστάν, το Ιράκ ή η Σομαλία δεν χρησιμοποιήθηκαν για την λίστα του HPI». Όπως αναφέρθηκε ο δείκτης αποτελείται από τέσσερης παράγοντες των οποίων τα δεδομένα ήταν από διαφορετικές πηγές. Παρακάτω αναφέρεται ο κάθε παράγοντας ξεχωριστά.

Προσδόκιμο Ζωής

Απο τον συγκεκριμένο παράγοντα δεν υπάρχει έλλειψη δεδομένων επειδή χρησιμοποιήθηκαν δύο διαφορετικές πηγές δεδομένων. Για τις 172 χώρες τα στοιχεία είναι απο το 2005 απο την υπηρεσία ανθρώπινου δυναμικού ενώ για τις υπόλοιπες έξι χώρες τα στοιχεία προέκυψαν απο μετρήσεις της παγκόσμιας στατιστικής υπηρεσίας υγείας (WHO,2008. Watkins K. και ά., 2007).

Οικολογικό Αποτύπωμα

Δεδομένα για το οικολογικό αποτύπωμα υπήρχαν για τις 144 χώρες απο τον Παγκόσμιο Οργανισμό της Άγριας Ζωής και την έκθεση του Global Footprint Networks Living

Planet το 2006. Για τις υπόλοιπες χώρες αφού δεν υπήρχε η δυνατότητα να συλλεχθούν δεδομένα, εκτιμήθηκαν από ένα μοντέλο γραμμικής παλινδρόμησης με παρατηρήσεις από 139 χώρες (Little R. και Rubin D., 2002). Το μοντέλο της παλινδρόμησης ήταν το εξής:

$$EF_i = \alpha + \beta_1(GDPpc)_i + \beta_2(CO_2)_i + \beta_3(DENS)_i + \epsilon_i$$

$$i = 1, \dots, N = 139$$

GDPpc= κατά κεφαλήν ΑΕΠ το οποίο είναι εκφρασμένο σε δολάρια για το έτος 2005

CO₂= οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα οι οποίες είναι εκφρασμένες σε κατά κεφαλήν τόνους

DENS= η πληθυσμιακή πυκνότητα δηλαδή ο λόγος μεταξύ του αριθμού των κατοίκων μιας χώρας και της επιφανείας της.

Ευημερία

Η κύρια πηγή λήψης δεδομένων για την ευημερία αποτελεί η Παγκόσμια Βάση Δεδομένων της Ευτυχίας. Όμως υπάρχει αρκετά μεγάλη έλλειψη δεδομένων αφού κατάφεραν να συγκεντρωθούν δεδομένα μόνο για 79 χώρες ενώ για τις υπόλοιπες θα έπρεπε να γίνει μια εκτίμηση. Αφού οι χώρες για τις οποίες δεν υπήρχαν δεδομένα ήταν στην Ασία, την Νότια Αμερική και την Αφρική αποφασίστηκε να μην ληφθούν υπόψη στην μέτρηση χώρες υψηλού εισοδήματος. Έτσι στο τελικό μοντέλο εξετάζονται μόνο 30 χώρες. Στην προσέγγιση που χρησιμοποίησαν οι R. Costanza και P. Sutton εξηγούν «η βασική παράμετρος για την ευημερία είναι να υπάρχει κοινωνικό, ανθρώπινο και φυσικό κεφάλαιο». Για αυτό τον λόγο αποφάσισαν να επιλέξουν τις παρακάτω μεταβλητές από τις οποίες η κάθε μια αντιστοιχεί σε κάθε μια παράμετρο (Veenhoven R., 2008. Costanza R. και ά., 1997)

Η μεταβλητή η οποία αντιστοιχεί στο φυσικό κεφάλαιο είναι το προϊόν των υπηρεσιών του οικοσυστήματος (Ecosystem Services Product). Για την συγκεκριμένη μεταβλητή έπρεπε να γίνει μια αξιολόγηση σε σχέση με την ευημερία. Οι ερευνητές Costanza και Sutton αποφάσισαν ότι για να καταφέρουν να υπολογίσουν τον δείκτη θα έπρεπε να εξετάσουν το γεγονός κατά πόσο οι εμπορικοί πόροι επηρεάζουν την ευημερία μιας χώρας. Τα δεδομένα του Γεωσφαιρικού Προγράμματος καθώς και το σύνολο των τιμών του οικοσυστήματος ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο αποτέλεσαν την βάση για τον

υπολογισμό του συγκεκριμένου δείκτη. Εάν πολλαπλασιαστεί το τελευταίο με την ποσότητα της γήινης επιφάνειας κάθε χώρας μας δίνει ένα μέτρο εκφρασμένο σε δολάρια. Το αποτέλεσμα δείχνει την αξία των υπηρεσιών του οικοσυστήματος σε κάθε χώρα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο δείκτης του ESP έχει απλοποιηθεί προκειμένου να μπορεί να εκφραστεί από το μηδέν έως το ένα.

Για να εκφραστεί το κοινωνικό κεφάλαιο επιλέχθηκε ο δείκτης κυβερνητικής απόδοσης ο οποίος υπολογίζεται από την Παγκόσμια Τράπεζα. Στην έκθεσή της για τα θέματα των κυβερνήσεων προκειμένου να αναλυθούν διαφορετικές διαστάσεις της απόδοσης τους χρησιμοποιούνται διάφοροι δείκτες όμως για το κοινωνικό κεφάλαιο επιλέχθηκε ο δείκτης της Φωνής και της Υπευθυνότητας (Voice and Accountability Index) ο οποίος καταγράφει κατά πόσο οι κάτοικοι μιας χώρας έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν οι ίδιοι με δημοκρατικές διαδικασίες την κυβερνήσή τους, να εκφραστούν ελεύθερα και να έχουν πρόσβαση στην πληροφόρηση (The World Bank, 2019).

Η ιδανική μεταβλητή για το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι αυτή του προσδόκιμου ζωής. Την συγκεκριμένη μεταβλητή την χρησιμοποιεί για τις μετρήσεις του ο δείκτης της ανθρώπινης ανάπτυξης (Human Development Index) και ο NEF για τις εκτιμήσεις του για την ανθρώπινη ικανοποίηση (Life Satisfaction) (Vemuri A. και Costanza R., 2006).

$$LS_i = \beta_1(\text{Life expectancy})_i + \beta_2(\text{ESP})_i + \beta_3(\text{VAI})_i + \epsilon_i$$

LS_i = Η ανθρώπινη ικανοποίηση (Life Satisfaction)

ESP = Το προϊόν υπηρεσιών του οικοσυστήματος (Ecosystem Services Product)

VAI = Ο δείκτης της φωνής και της υπευθυνότητας (Voice and Accountability Index)

Κεφάλαιο 4^ο Συγκρίσεις των δεδομένων του Happy Planet Index

Όπως αναφέρθηκε η πρώτη λίστα του HPI δημοσιεύτηκε το 2006 όπου τις πρώτες θέσεις καταλάμβαναν νησιωτικές χώρες ή χώρες της Καραϊβικής και της Νότιας Αφρικής. Η τελευταία λίστα δείχνει ότι μπορεί να έχει περάσει σχεδόν μια δεκαετία από τότε όμως τα πράγματα δεν έχουν αλλάξει πολύ. Στον πάτο της λίστας παραμένουν οι πιο φτωχές χώρες της Αφρικής αλλά και χώρες όπως το Αφγανιστάν. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το Κατάρ μπορεί να θεωρείται μια χώρα με αρκετά γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης και μεγάλο προσδόκιμο ζωής όμως καταναλώνουν τους περισσότερους πόρους ακόμα και από τις Ηνωμένες Πολιτείες και για αυτό τον λόγο βρίσκονται αρκετά χαμηλά στην λίστα. Τι γίνεται όμως στην Ευρώπη; Στην κορύφη

της λίστας με τις χώρες της Ευρώπης βρίσκονται χώρες οι οποίες έχουν αρχίσει να επενδύουν στον άνθρωπο και στο περιβάλλον. Έχουν αναβαθμίσει το σύστημα εκπαίδευσης, έχουν αυξήσει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών, προσπαθούν να βρουν νέες λύσεις προκειμένου να καταναλώνουν όσο το δυνατόν λιγότερους πόρους, επενδύουν στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην μείωση εκπομπών. Προσπαθούν με λίγα λόγια να ακολουθήσουν το παράδειγμα της Κόστα-Ρίκα. Ακολουθεί η λίστα κατάταξης των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2016. Στον πίνακα έχουν χρησιμοποιηθεί αποχρώσεις του κόκκινου που αντικατροπτίζει το χειρότερο παράδειγμα, του κίτρινου και του πράσινου που απεικονίζουν αντίστοιχα χώρες με μέση και μεγάλη επίδοση στην λίστα του HPI (Happy Planet Index,2016).

Πίνακας 4.1: Οι 28 χώρες της Ε.Ε. με τους παράγοντες του HPI και την τελική τους βαθμολογία για το 2016

Rank number	HPI Rank Number	Countries	Προσδόκιμο Ζωής (χρόνια)	Ευημερία	Οικολογικό Αποτύπωμα	Ανισότητες	Happy Planet Index
1	43	Αυστρία	81	7,4	6,1	7%	30,5
2	87	Βέλγιο	80,4	6,9	7,4	9%	23,7
3	109	Βουλγαρία	73,9	4,2	3,3	19%	20,4
4	44	Γαλλία	81,8	6,6	5,1	9%	30,4
5	49	Γερμανία	80,6	6,7	5,3	8%	29,8
6	32	Δανία	79,8	7,5	5,5	7%	32,7
7	89	Ελλάδα	80,5	5,1	4,4	16%	23,6
8	118	Εσθονία	76,2	5,4	6,9	12%	17,9
9	34	Ηνωμένο Βασίλειο	80,4	6,9	4,9	9%	31,9
10	48	Ιρλανδία	80,5	7	8	8%	30,6
11	15	Ισπανία	82,2	6,3	3,7	10%	36
12	60	Ιταλία	82,7	5,8	4,6	12%	28,1
13	47	Κροατία	77	6	3,9	12%	30,2
14	41	Κύπρος	79,8	6,2	4,2	12%	30,7
15	121	Λετονία	73,6	5,1	6,3	14%	17,1
16	107	Λιθουανία	72,8	5,8	5,8	11%	21
17	139	Λουξεμβούργο	81,1	7	15,8	7%	13,2
18	53	Μάλτα	80,2	6	4,4	13%	29
19	18	Ολλανδία	81,2	7,5	5,3	4,0	35,3
20	69	Ουγγαρία	74,9	4,7	2,9	15%	26,4
21	62	Πολωνία	76,9	5,9	4,4	11%	27,5
22	79	Πορτογαλία	80,3	5	3,9	16%	24,8
23	55	Ρουμανία	74,3	5,2	2,7	19%	28,8
24	59	Σλοβακία	75,9	5,9	4,1	13%	28,2
25	82	Σλοβενία	80	6,1	5,8	10%	24,6
26	61	Σουηδία	81,8	7,6	7,3	6%	28

27	64	Τσεχία	78,2	6,3	5,2	9%	27,3
28	37	Φιλανδία	80,4	7,4	6	6%	31,3

Πηγή: Happy Planet Index, 2016/ Ιδία επεξεργασία

Προσδόκιμο ζωής (σε χρόνια):

Καλή απόδοση	Περισσότερο απο 75
Μεσσαία απόδοση	Ανάμεσα απο 65 και 75
Κακή απόδοση	Λιγότερο απο 65

Ευημερία (0-10):

Καλή απόδοση	Περισσότερο απο 6
Μεσσαία απόδοση	Ανάμεσα απο 5 και 6
Κακή απόδοση	Λιγότερο απο 5

Ανισότητες:

Καλή απόδοση	Λιγότερο απο 15%
Μεσσαία απόδοση	Ανάμεσα απο 15% και 30%
Κακή απόδοση	Λιγότερο απο 30%

Οικολογικό αποτύπωμα:

Καλή απόδοση	Λιγότερο απο 1,73
Μεσσαία απόδοση	Ανάμεσα απο 1,73 και 3,46
Κακή απόδοση	Περισσότερο απο 3,46

Τελική βαθμολογία HPI:

	Περισσότερο απο 44.6
	Ανάμεσα απο 40.7 και 44.6
	Ανάμεσα απο 36.7 και 40.6
	Ανάμεσα απο 32.7 και 36.6
	Ανάμεσα απο 28.7 και 32.6
	Ανάμεσα απο 24.8 και 28.6
	Ανάμεσα απο 20.8 και 24.7
	Ανάμεσα απο 16.8 και 20.7
	Λιγότερο απο 16.8

Τα όρια των παραγόντων του δείκτη έχουν οριστεί απο τον κάθε οργανισμό που έχει συλλέξει τις πληροφορίες και τα όρια του δείκτη απο το Νέο Οικονομικό Ίδρυμα (NEF). Οι 27 απο τις 28 χώρες εμφανίζονται με αρκετά μεγάλο οικολογικό αποτύπωμα το οποίο για κάποιες αποτελεί έκπληξη. Για παράδειγμα το Λουξεμβούργο έχει το μεγαλύτερο οικολογικό αποτύπωμα όχι μόνο στις χώρες της Ευρώπης αλλά και μεταξύ όλων των χωρών που περιέχονται στον πίνακα του HPI και για αυτόν τον λόγο είναι η πιο ανεπτυγμένη χώρα η οποία βρίσκεται στον πάτο της λίστας. Στην Ευρώπη οι χώρες

που εμφανίζουν τις καλύτερες τιμές είναι η Ολλανδία (35,3), η Ισπανία (36) και η Δανία (32,7) για το έτος 2016. Λογικό είναι καμία απο τις χώρες της Ευρώπης να μην έχει πολύ καλή απόδοση αφού όλες έχουν αρκετά μεγάλο οικολογικό αποτύπωμα. Τι γινόταν όμως 10 χρόνια πριν στην πρώτη λίστα του HPI όσον αφορά τις χώρες της Ευρώπης;

Πίνακας 4.2: Οι 28 χώρες της Ε.Ε. με τους παράγοντες του HPI και την τελική τους βαθμολογία για το 2006

Rank number	Countries	Προσδόκιμο Ζωής (χρόνια)	Ευημερία	Ανισότητες	Οικολογικό Αποτύπωμα	Happy Planet Index
1	Αυστρία	79	7,8	Δεν υπάρχουν δεδομένα	4,6	48,8
2	Βέλγιο	78,9	7,3	Δεν υπάρχουν δεδομένα	4,9	44
3	Βουλγαρία	72,2	4,3	Δεν υπάρχουν δεδομένα	2,7	31,6
4	Γαλλία	79,5	6,6	Δεν υπάρχουν δεδομένα	5,8	36,4
5	Γερμανία	78,7	7,2	Δεν υπάρχουν δεδομένα	4,8	43,8
6	Δανία	77,2	8,2	Δεν υπάρχουν δεδομένα	6,4	41,4
7	Ελλάδα	78,3	6,3	Δεν υπάρχουν δεδομένα	5,4	35,7
8	Εσθονία	71,3	5,1	Δεν υπάρχουν δεδομένα	6,9	22,7
9	Ηνωμένο Βασίλειο	78,4	7,1	Δεν υπάρχουν δεδομένα	5,4	40,3
10	Ιρλανδία	77,7	7,6	Δεν υπάρχουν δεδομένα	6,2	39,4
11	Ισπανία	79,5	7	Δεν υπάρχουν δεδομένα	4,8	43

12	Ιταλία	80,1	6,9	Δεν υπάρχουν δεδομένα	3,8	48,3
13	Κροατία	75	5,9	Δεν υπάρχουν δεδομένα	2,9	43,7
14	Κύπρος	78,6	6,9	Δεν υπάρχουν δεδομένα	4	46
15	Λετονία	71,6	4,7	Δεν υπάρχουν δεδομένα	4,4	27,3
16	Λιθουανία	72,3	4,7	Δεν υπάρχουν δεδομένα	3,9	29,3
17	Λουξεμβούργο	78,5	7,6	Δεν υπάρχουν δεδομένα	4,9	45,6
18	Μάλτα	78,4	7,5	Δεν υπάρχουν δεδομένα	3,5	53,3
19	Ολλανδία	78,4	7,5	Δεν υπάρχουν δεδομένα	4,7	46
20	Ουγγαρία	72,7	5,7	Δεν υπάρχουν δεδομένα	3,5	37,6
21	Πολωνία	74,3	5,9	Δεν υπάρχουν δεδομένα	3,6	39,3
22	Πορτογαλία	77,2	6,1	Δεν υπάρχουν δεδομένα	5,2	34,8
23	Ρουμανία	71,3	5,2	Δεν υπάρχουν δεδομένα	2,7	37,7
24	Σλοβακία	74	5,4	Δεν υπάρχουν δεδομένα	3,6	35,8
25	Σλοβενία	76,4	6,6	Δεν υπάρχουν δεδομένα	3,8	44
26	Σουηδία	80,2	7,7	Δεν υπάρχουν δεδομένα	7	38,2
27	Τσεχία	75,6	6,4	Δεν υπάρχουν δεδομένα	5	36,6

28	Φιλανδία	78,5	7,7	Δεν υπάρχουν δεδομένα	7	37,4
----	----------	------	-----	-----------------------	---	------

Πηγή: Happy Planet Index, 2006/ Ιδία επεξεργασία

Όπως φαίνεται και στον πίνακα στις μετρήσεις ο δείκτης του HPI δεν έλαβε υπόψη του την μεταβλητή των ανισοτήτων διότι δεν υπήρξαν δεδομένα για την συγκεκριμένη χρονιά από τον οργανισμό που μετράει τις ανισότητες οπότε είναι λογικό να έχει εντελώς διαφορετικά αποτελέσματα. Η μοναδική χώρα η οποία όπως φαίνεται είχε καταφέρει να αποτελεί ένα σωστό παράδειγμα για το 2006 ήταν η Μάλτα η οποία με 53,3 κατάφερε να είναι στην κόρυφη του HPI όσον αφορά τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακολουθούν χώρες όπως η Ολλανδία (46), το Βέλγιο (44), η Αυστρία (48,8) και η Ιταλία (48,3) (Happy Planet Index, 2006). Αν κάποιος θα ήθελε να συγκρίνει τους δύο πίνακες θα κατέληγε στο συμπέρασμα ότι μέσα σε αυτά τα δέκα χρόνια κατάφεραν αρκετές χώρες να κάνουν ένα τεράστο βήμα ως προς ευτυχία χωρίς να κοστίζουν στον πλανήτη. Φυσικά έγινε και το αντίθετο. Πολύ ελπιδοφόρο είναι το γεγονός ότι αρκετές χώρες κατάφεραν να έχουν θετικά αποτελέσματα το 2016 ως προς τις ανισότητες που συναντώνται μέσα στην χώρα αλλά και ως προς την ευημερία των πολιτών. Κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον πιο ευχάριστο και με μικρές ενέργειες να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Δεν γίνεται όμως να υπάρξει αμφιβολία ως προς το γεγονός ότι πρέπει να γίνουν ακόμα μεγαλύτερες ενέργειες για την κατανάλωση λιγότερων πόρων του πλανήτη δίνοντας την δυνατότητα στις επόμενες γενιές να ζήσουν σε έναν κόσμο καλύτερο με λιγότερους αέριους ρύπους και περισσότερα δάση.

Στους παρακάτω πίνακες ακολουθούν αναλυτικά οι παράγοντες του Happy Planet Index και για τις δύο χρονιές αλλά και η μεταβολή των τιμών από το 2006 και το 2016. Το πράσινο χρώμα ανημπροσωπεύει την θετική μεταβολή και το κόκκινο την αρνητική μεταβολή των τιμών.

Πίνακας 4.3: Το προσδόκιμο ζωής (σε χρόνια) για τις 28 χώρες της Ε.Ε. για το 2006 και το 2016

Rank number	Countries	2006	2016	Μεταβολή σε χρόνια
1	Αυστρία	79	81	2
2	Βέλγιο	78,9	80,4	1,5
3	Βουλγαρία	72,2	73,9	1,7

4	Γαλλία	79,5	81,8	2,3
5	Γερμανία	78,7	80,6	1,9
6	Δανία	77,2	79,8	2,6
7	Ελλάδα	78,3	80,5	2,2
8	Εσθονία	71,3	76,2	4,9
9	Ηνωμένο Βασίλειο	78,4	80,4	2
10	Ιρλανδία	77,7	80,5	2,8
11	Ισπανία	79,5	82,2	2,7
12	Ιταλία	80,1	82,7	2,6
13	Κροατία	75	77	2
14	Κύπρος	78,6	79,8	1,2
15	Λετονία	71,6	73,6	2
16	Λιθουανία	72,3	72,8	0,5
17	Λουξεμβούργο	78,5	81,1	2,6
18	Μάλτα	78,4	80,2	1,8
19	Ολλανδία	78,4	81,2	2,8
20	Ουγγαρία	72,7	74,9	2,2
21	Πολωνία	74,3	76,9	2,6
22	Πορτογαλία	77,2	80,3	3,1
23	Ρουμανία	71,3	74,3	3
24	Σλοβακία	74	75,9	1,9
25	Σλοβενία	76,4	80	3,6
26	Σουηδία	80,2	81,8	1,6
27	Τσεχία	75,6	78,2	2,6
28	Φιλανδία	78,5	80,4	1,9

Πηγή: Happy Planet Index, 2006 και 2016/ Ίδια επεξεργασία

Όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα όλες οι χώρες έχουν μια θετική μεταβολή στο προσδόκιμο ζωής. Η Εσθονία είναι αυτή η οποία κατάφερε να έχει την μεγαλύτερη μεταβολή σε χρόνια φτάνοντας το 2016 τα 76,2 χρόνια. Φυσικά αυτή η μεταβολή δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει χώρος για περαιτέρω βελτίωση αφού κάποιες χώρες έχουν πολύ μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής όπως η Αυστρία, η Σουηδία ή η Ολλανδία. Η χώρα η οποία σημείωσε την μικρότερη μεταβολή είναι η Λιθουανία φτάνοντας τα 72,8

χρόνια. Το προσδόκιμο ζωής μπορεί να αυξάνεται στην Λιθουανία όμως παραμένει ακόμα χαμηλότερος από των μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μπορεί το ποσοστό των ατόμων που καπνίζουν και πίνουν αλκοόλ να έχει μειωθεί όμως παραμένει ακόμα ένα από τα μεγαλύτερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργώντας πολλά κρούσματα ανθρώπων με αναπνευστικά προβλήματα και καρκίνο στους πνεύμονες. Ένα άλλο πρόβλημα στην χώρα είναι ότι δεν υπάρχουν αρκετές νοσοκομειακές μονάδες για να καλύψουν τις ανάγκες όλων των πολιτών. Ακόμα και τα νοσοκομεία που υπάρχουν δεν έχουν αρκετό προσωπικό και αρκετούς πόρους (European Commission, 2017).

Πίνακας 4.4: Η ευημερία για τις 28 χώρες της Ε.Ε. για το 2006 και το 2016

Rank number	Countries	2006	2016	Διαφορά με άριστα το 10
1	Αυστρία	7,8	7,4	-0,4
2	Βέλγιο	7,3	6,9	-0,4
3	Βουλγαρία	4,3	4,2	-0,1
4	Γαλλία	6,6	6,6	0
5	Γερμανία	7,2	6,7	-0,5
6	Δανία	8,2	7,5	-0,7
7	Ελλάδα	6,3	5,1	-1,2
8	Εσθονία	5,1	5,4	0,3
9	Ηνωμένο Βασίλειο	7,1	6,9	-0,2
10	Ιρλανδία	7,6	7	-0,6
11	Ισπανία	7	6,3	-0,7
12	Ιταλία	6,9	5,8	-1,1
13	Κροατία	5,9	6	0,1
14	Κύπρος	6,9	6,2	-0,7
15	Λετονία	4,7	5,1	0,4
16	Λιθουανία	4,7	5,8	1,1
17	Λουξεμβούργο	7,6	7	-0,6
18	Μάλτα	7,5	6	-1,5
19	Ολλανδία	7,5	7,5	0,0

20	Ουγγαρία	5,7	4,7	-1
21	Πολωνία	5,9	5,9	0
22	Πορτογαλία	6,1	5	-1,1
23	Ρουμανία	5,2	5,2	0
24	Σλοβακία	5,4	5,9	0,5
25	Σλοβενία	6,6	6,1	-0,5
26	Σουηδία	7,7	7,6	-0,1
27	Τσεχία	6,4	6,3	-0,1
28	Φιλανδία	7,7	7,4	-0,3

Πηγή: Happy Planet Index, 2006 και 2016/ Ιδία επεξεργασία

Η ευημερία των χωρών όπως αναφέρθηκε και παραπάνω μετριέται σε μια κλίμακα απο το 0 έως το 10. Κάποιες χώρες μέσα σε 10 χρόνια σημείωσαν αρνητική μεταβολή όπως είναι η Μάλτα. Η Μάλτα παρόλο που είναι αρκετά ανεπτυγμένη χώρα με θετική οικονομική ανάπτυξη το επίπεδο της ευημερίας της μειώθηκε απο το 7,5 στο 6. Στην Μάλτα τα κρούσματα με ψυχικές ασθένειες είναι πιο πολλά απο τα κρούσματα καρκίνου και ένα απο τα βασικά στοιχεία που το προκαλεί αυτό είναι τα αυξημένα επίπεδα άγχους εξαιτίας των πολλών υποχρεώσεων και των πολλών ωρών εργασίας. Αυτά τα επίπεδα ψυχικών ασθενειών εντοπίζονται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και το ανησυχητικό είναι ότι εντοπίζονται και σε μεγάλο βαθμό στις νέες ηλικίες κυρίως στα παιδιά του δημοτικού. Το κράτος θα πρέπει να επενδύσει σε περισσότερα προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης μέσα απο τα σχολεία και να οργανώνει δραστηριότητες που να βοηθούν στην αντιμετώπιση τέτοιων καταστάσεων. Η Λιθουανία σημειώνει την μεγαλύτερη μεταβολή στην ευημερία σε αντίθεση με τον πίνακα του προσδόκιμου ζωής. Το κράτος της Λιθουανίας έχει επενδύσει σε προγράμματα που στοχεύουν στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων των παιδιών και προσπαθεί να μειώσει τις ώρες εργασίας προκειμένου να υπάρχει ελεύθερος χρόνος για κοινωνικές δραστηριότητες (Cassar J.,2018).

Πίνακας 4.5: Το οικολογικό αποτύπωμα (Παγκόσμια εκτάρια ανά άτομο) για τις 28 χώρες της Ε.Ε. για το 2006 και το 2016

Rank number	Countries	2006	2016	Μεταβολή
1	Αυστρία	4,6	6,1	1,5
2	Βέλγιο	4,9	7,4	2,5

3	Βουλγαρία	2,7	3,3	0,6
4	Γαλλία	5,8	5,10	-0,7
5	Γερμανία	4,8	5,30	0,5
6	Δανία	6,4	5,50	-0,9
7	Ελλάδα	5,4	4,4	-1
8	Εσθονία	6,9	6,9	0
9	Ηνωμένο Βασίλειο	5,4	4,9	-0,5
10	Ιρλανδία	6,2	8	1,8
11	Ισπανία	4,8	3,7	-1,10
12	Ιταλία	3,8	4,6	0,8
13	Κροατία	2,9	3,9	1
14	Κύπρος	4	4,2	2
15	Λετονία	4,40	6,3	1,9
16	Λιθουανία	3,9	5,8	1,9
17	Λουξεμβούργο	4,9	15,8	10,9
18	Μάλτα	3,5	4,40	0,9
19	Ολλανδία	4,7	5,3	0,6
20	Ουγγαρία	3,5	2,9	-0,6
21	Πολωνία	3,6	4,4	0,8
22	Πορτογαλία	5,2	3,9	-1,3
23	Ρουμανία	2,7	2,7	0
24	Σλοβακία	3,6	4,1	0,5
25	Σλοβενία	3,8	5,8	2
26	Σουηδία	7	7,3	0,3
27	Τσεχία	5	5,2	0,2
28	Φιλανδία	7	6	-1

Πηγή: Happy Planet Index, 2006 και 2016/ Ιδία επεξεργασία

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το Λουξεμβούργο είναι η χώρα με το μεγαλύτερο οικολογικό αποτύπωμα όχι μόνο στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε ολόκληρη την λίστα του HPI. Μέσα σε 10 χρόνια κατάφερε να μεγαλώσει κατά 10,9 παγκόσμια εκτάρια ανά άτομο το οικολογικό του αποτύπωμα. Η Πορτογαλία μέσα σε δέκα χρόνια κατάφερε να το μειώσει κατά 1,3. Αυτό οφείλεται στο ότι σαν χώρα έχει

αναλάβει ένα πρότζεκτ το οποίο θα καταφέρει να χρησιμοποιούνται λιγότεροι πόροι. Η χώρα μείωσε τις εκπομπές και κινητοποίησε τους πολίτες να χρησιμοποιούν τα μέσα μαζικής μεταφοράς, να εγκαταστήσουν ηλιακά πάνελ στα σπίτια τους και προσπάθησε να προωθήσει τις πράσινες υποδομές. Το πιο σημαντικό πρότζεκτ όμως ξεκίνησε το 2014 μετά απο μια διάλεξη του οικονομολόγου Sri Lankan όπου αποφασίστηκε να συγκεντρωθεί μια ομάδα απο ειδικούς προκειμένου να συντάξουν ένα σχέδιο για την βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας. Στόχος τους είναι πρώτα να καταγράψουν το οικολογικό αποτύπωμα της κάθε πόλης στην χώρας προκειμένου να χαράξουν πολιτικές απο τις οποίες θα έχει όχι μόνο όφελος η χώρα αλλά και η κάθε πόλη ξεχωριστά (Global Footprint Network, 2018).

4.1 Το χωρικό πρότυπο της ευτυχίας σε σύγκριση με τον Happy Planet Index

Το χωρικό πρότυπο θα μπορούσε να οριστεί ως ένα σύνολο στοιχείων τα οποία βρίσκονται σε έναν καθορισμένο χώρο και με βάση αυτό προκύπτει μια σύγκριση μεταξύ αυτών. Το χωρικό πρότυπο της ευτυχίας αφορά το πόσο ευτυχισμένη είναι μια χώρα ανάλογα με την γεωγραφική της θέση η οποία σε αυτή την περίπτωση είναι εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην συγκεκριμένη εργασία το χωρικό πρότυπο είναι οι 28 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις οποίες θα γίνει μια σύγκριση ανάμεσα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν τους και στα αποτελέσματα του ΗΠΙ. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει για τις χρονολογίες 2006 και 2016 τα αποτελέσματα του ΗΠΙ και το κκΑΕΠ τους αντίστοιχα.

Πίνακας 4.6: Η τελική βαθμολογία του ΗΠΙ και το κκΑΕΠ για τις 28 χώρες της Ε.Ε. για το 2006 και το 2016

ΧΩΡΕΣ	κκΑΕΠ	ΗΠΙ	κκΑΕΠ	ΗΠΙ
	2006	2006	2016	2016
Αυστρία	32,390 (8)	48,8(2)	40,880 (6)	30,5(8)
Βέλγιο	30,830 (9)	44(8)	37,980 (8)	23,7(22)
Βουλγαρία	3,560 (28)	31,6(25)	6,826 (28)	20,4(25)
Γαλλία	29,050 (11)	36,4(21)	33,430 (10)	30,4(9)
Γερμανία	29,380 (10)	43,8(9)	30,060 (11)	29,8(11)
Δανία	41,480 (3)	41,4(12)	49,420(3)	32,7(3)

Ελλάδα	19,770 (15)	35,7(23)	16,380 (20)	23,6(23)
Εσθονία	10,040 (20)	22,7 (28)	16,490 (19)	17,9(26)
Ηνωμένο Βασίλειο	35,570 (6)	40,3(13)	37,090 (9)	31,9(4)
Ιρλανδία	43,330 (2)	39,4(14)	57,210 (2)	30,6(7)
Ισπανία	22,630 (13)	43(11)	23,980 (13)	36(1)
Ιταλία	26,570 (12)	48,3(3)	27,970 (12)	28,1(15)
Κροατία	9,320 (21)	43,7(10)	11,170 (25)	30,2(10)
Κύπρος	21,660 (14)	46(4)	22,160 (15)	30,7(6)
Λετονία	7,780 (24)	27,3 (27)	12,800 (23)	17,1(27)
Λιθουανία	7,360 (25)	29,3(26)	13,560 (22)	21(24)
Λουξεμβούργο	71,490 (1)	45,6(6)	93,930 (1)	13,2(28)
Μάλτα	13,290 (18)	53,3(1)	22,750 (14)	29(12)
Ολλανδία	35,760 (5)	46(5)	41,590 (5)	35,3(2)
Ουγγαρία	9,140 (22)	37,6(18)	11,740 (24)	26,4(19)
Πολωνία	7,200(26)	39,3(15)	11,100 (26)	27,5(17)
Πορτογαλία	15,800 (16)	34,8(24)	18,060 (17)	24,8(20)
Ρουμανία	4,590 (27)	37,7(17)	8,650 (27)	28,8(13)
Σλοβακία	8,460 (23)	35,8(22)	14,920 (21)	28,2(14)

Σλοβενία	15,680 (17)	44(7)	19,550 (16)	24,6(21)
Σουηδία	36,900 (4)	38,2(16)	47,000(4)	28(16)
Τσεχία	12,070 (19)	36,6(20)	16,690 (18)	27,3(18)
Φιλανδία	32,830 (7)	37,4(19)	39,580 (7)	31,3(5)

Πηγή: Eurostat/ Ιδία Επεξεργασία

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει ότι οι δυτικές χώρες όπως η Γερμανία, η Ολλανδία, η Γαλλία, η Φιλανδία, η Δανία, το Βέλγιο κλπ. έχουν υψηλότερη κατάταξη όσον αφορά τον Happy Planet Index σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για τα δύο έτη αλλά και υψηλότερο κκΑΕΠ. Με λίγα λόγια είναι σαν να έχουν πετύχει το «παράδοξο του Easterlin». Βέβαια πρέπει να αναφερθεί ότι όλες οι χώρες έχουν χαμηλότερες τιμές το 2016 από το 2006 όμως υψηλότερο ΑΕΠ. Αυτά τα αποτελέσματα δείχνουν ξεκάθαρα ότι η αύξηση του πλούτου μια χώρας δεν είναι σίγουρο ότι θα κάνει και τους κατοίκους της πιο ευτυχισμένους από ότι ήδη είναι. Το ΑΕΠ δεν προσφέρει μεγαλύτερα επίπεδα ευημερίας ούτε χαμηλότερο οικολογικό αποτύπωμα (όπως στην περίπτωση του Λουξεμβούργου), δεν μειώνει τις ανισότητες μεταξύ των κατοίκων και δεν αυξάνει τα επίπεδα ελεύθερου χρόνου.

Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω υπάρχουν αρκετά μεγάλες διαφορές όσον αφορά τα αποτελέσματα του HPI από το 2006 στο 2016. Μέσα σε αυτά τα δέκα χρόνια τα αποτελέσματα έχουν αλλάξει αρκετά. Πάραγοντες όπως η οικονομική κρίση, ο ελεύθερος χρόνος, η κατανάλωση περισσότερων πόρων του πλανήτη, τα επίπεδα εκπαίδευσης στην χώρα ή η φερεγγυότητα της κυβέρνησης επηρεάζουν κατά πολύ την ευτυχία των κατοίκων μιας χώρας. Η ευτυχία των λαών, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του HPI, έχει μειωθεί σε αντίθεση με το ΑΕΠ τους το οποίο μέσα σε δέκα χρόνια στις περισσότερες χώρες έχει συναντήσει σημαντική αύξηση.

4.2 Ανάλυση του υποδείγματος της σύγκλισης τύπου β

Προκειμένου να υπάρξει μια σύγκριση μεταξύ των τιμών του HPI του 2006 και του 2016 πραγματοποιήσαμε την σύγκλιση τύπου β. Όμως υπάρχει ένα βασικό πρόβλημα. Ο HPI το 2006 δεν χρησιμοποίησε την μεταβλητή των ανισοτήτων στις μετρήσεις του αφού ο οργανισμός που είναι αρμόδιος για την συλλογή των στοιχείων την συγκεκριμένη χρονική περίοδο δεν πραγματοποίησε μετρήσεις. Οπότε στις συγκρίσεις

θα ληφθούν υπόψη απο τους παράγοντες του δείκτη μόνο το οικολογικό αποτύπωμα και η ευημερία.

Αρχικά βρέθηκε η διαφορά των τιμών της ευημερίας και του οικολογικού αποτυπώματος μεταξύ του 2006 και του 2016 διαιρώντας την τιμή του 2006 προς την τελική χρονολογία, δηλαδή το 2016, και όλο μαζί επί τις εκατό. Στην συνέχεια βρέθηκε ο λογάριθμος του 2006 και ο λογάριθμος της μεταβολής.

Πίνακας 4.7: Η σύγκριση των τιμών για την ευημερία

Ευημερία				X	Y
Χώρες	2006	2016	2006-16	LOG(2006)	LOG(2006-16)
Αυστρία	7,8	7,4	0,949	0,892	-0,023
Βέλγιο	7,3	6,9	0,945	0,863	-0,024
Βουλγαρία	4,3	4,2	0,977	0,633	-0,010
Γαλλία	6,6	6,6	1,000	0,820	0,000
Γερμανία	7,2	6,7	0,931	0,857	-0,031
Δανία	8,2	7,5	0,915	0,914	-0,039
Ελλάδα	6,3	5,1	0,810	0,799	-0,092
Εσθονία	5,1	5,4	1,059	0,708	0,025
Ηνωμένο Βασίλειο	7,1	6,9	0,972	0,851	-0,012
Ιρλανδία	7,6	7,0	0,921	0,881	-0,036
Ισπανία	7,0	6,3	0,900	0,845	-0,046
Ιταλία	6,9	5,8	0,841	0,839	-0,075
Κροατία	5,9	6,0	1,017	0,771	0,007
Κύπρος	6,9	6,2	0,899	0,839	-0,046
Λετονία	4,7	5,1	1,085	0,672	0,035
Λιθουανία	4,7	5,8	1,234	0,672	0,091
Λουξεμβούργο	7,6	7,0	0,921	0,881	-0,036
Μάλτα	7,5	6,0	0,800	0,875	-0,097
Ολλανδία	7,5	7,5	1,000	0,875	0,000
Ουγγαρία	5,7	4,7	0,825	0,756	-0,084
Πολωνία	5,9	5,9	1,000	0,771	0,000
Πορτογαλία	6,1	5,0	0,820	0,785	-0,086
Ρουμανία	5,2	5,2	1,000	0,716	0,000

Σλοβακία	5,4	5,9	1,093	0,732	0,038
Σλοβενία	6,6	6,1	0,924	0,820	-0,034
Σουηδία	7,7	7,6	0,987	0,886	-0,006
Τσεχία	6,4	6,3	0,984	0,806	-0,007
Φιλανδία	7,7	7,4	0,961	0,886	-0,017

Πηγή: Happy Planet Index / Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 4.8.: Η σύγκριση των τιμών για το οικολογικό αποτύπωμα

Οικολογικό Αποτύπωμα				X	Y
	2006	2016	2006-16	LOG(2006)	LOG(2006-16)
Αυστρία	4,6	6,1	1,326	0,663	0,123
Βέλγιο	4,9	7,4	1,510	0,690	0,179
Βουλγαρία	2,7	3,3	1,222	0,431	0,087
Γαλλία	5,8	5,1	0,879	0,763	-0,056
Γερμανία	4,8	5,3	1,104	0,681	0,043
Δανία	6,4	5,5	0,859	0,806	-0,066
Ελλάδα	5,4	4,4	0,815	0,732	-0,089
Εσθονία	6,9	6,9	1,000	0,839	0,000
Ηνωμένο Βασίλειο	5,4	4,9	0,907	0,732	-0,042
Ιρλανδία	6,2	8,0	1,290	0,792	0,111
Ισπανία	4,8	3,7	0,771	0,681	-0,113
Ιταλία	3,8	4,6	1,211	0,580	0,083
Κροατία	2,9	3,9	1,345	0,462	0,129
Κύπρος	4,0	4,2	1,050	0,602	0,021
Λετονία	4,4	6,3	1,432	0,643	0,156
Λιθουανία	3,9	5,8	1,487	0,591	0,172
Λουξεμβούργο	4,9	15,8	3,224	0,690	0,508
Μάλτα	3,5	4,4	1,257	0,544	0,099
Ολλανδία	4,7	5,3	1,128	0,672	0,052
Ουγγαρία	3,5	2,9	0,829	0,544	-0,082
Πολωνία	3,6	4,4	1,222	0,556	0,087
Πορτογαλία	5,2	3,9	0,750	0,716	-0,125

Ρουμανία	2,7	2,7	1,000	0,431	0,000
Σλοβακία	3,6	4,1	1,139	0,556	0,056
Σλοβενία	3,8	5,8	1,526	0,580	0,184
Σουηδία	7,0	7,3	1,043	0,845	0,018
Τσεχία	5,0	5,2	1,040	0,699	0,017
Φιλανδία	7,0	6,0	0,857	0,845	-0,067

Πηγή: Happy Planet Index/ Ιδία Επεξεργασία

Στην συνέχεια εισάγαμε τα δεδομένα στο πρόγραμμα EVIEWS και βγήκαν οι τελικές εξισώσεις προκειμένου να γίνει αντιληπτό εάν υπάρχει σύγκλιση ή απόκλιση των χωρών ως προς την ευημερία και το οικολογικό τους αποτύπωμα.

Πίνακας 4.9: Η τελική εξίσωση για την ευημερία

Dependent Variable: Y1
Method: Least Squares
Sample: 1 28
Included observations: 28

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.193894	0.077528	2.500970	0.0190
X1	-0.266421	0.095442	-2.791450	0.0097
R-squared	0.230592	Mean dependent var		-0.021588
Adjusted R-squared	0.200999	S.D. dependent var		0.042551
S.E. of regression	0.038035	Akaike info criterion		-3.631854
Sum squared resid	0.037614	Schwarz criterion		-3.536696
Log likelihood	52.84595	Hannan-Quinn criter.		-3.602763
F-statistic	7.792194	Durbin-Watson stat		2.429150
Prob(F-statistic)	0.009703			

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 4.10: Η τελική εξίσωση για το οικολογικό αποτύπωμα

Dependent Variable: Y2
Method: Least Squares
Sample: 1 28
Included observations: 28

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.223454	0.136408	1.638132	0.1134
X2	-0.259654	0.204700	-1.268461	0.2159
R-squared	0.058278	Mean dependent var		0.053097
Adjusted R-squared	0.022058	S.D. dependent var		0.127756
S.E. of regression	0.126339	Akaike info criterion		-1.230940
Sum squared resid	0.415003	Schwarz criterion		-1.135782
Log likelihood	19.23316	Hannan-Quinn criter.		-1.201849
F-statistic	1.608993	Durbin-Watson stat		1.616692
Prob(F-statistic)	0.215874			

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Απο τον πίνακα 4.9 η εξίσωση είναι:

$$y_1 = 0,193 - 0,266x_1$$

Το αρνητικό πρόσημο δείχνει ότι οι χώρες με αρχικά «μικρότερα» επίπεδα ευημερίας έχουν μεγαλύτερη μεταβολή μετέπειτα. Δηλαδή υπάρχει μια σύγκλιση μεταξύ των χωρών το οποίο είναι ένα θετικό αποτέλεσμα.

Απο τον πίνακα 4.10 η εξίσωση είναι:

$$y_2 = 0,223 - 0,259x_2$$

Σε αυτή την περίπτωση το αρνητικό πρόσημο θα μπορούσε κανείς να πει ότι δίνει ένα θετικό αποτέλεσμα. Όμως τα πράγματα δεν είναι έτσι. Το οικολογικό αποτύπωμα όσο πιο πολύ αυξάνεται τόσο πιο σημαντικές συνέπειες έχει για μια χώρα. Όποτε στην συγκεκριμένη περίπτωση το γεγονός ότι οι χώρες με μικρότερο οικολογικό αποτύπωμα συγκλίνουν με αυτές που έχουν μεγαλύτερο οικολογικό αποτύπωμα δεν είναι ενθαρρυντικό. Και στις δύο περιπτώσεις υπάρχει σύγκλιση μεταξύ των χωρών όμως με διαφορετικό αποτέλεσμα. Η μεταβλητή του x και στις δύο περιπτώσεις αφορά τις αρχικές τιμές (2006) της ευημερίας και του οικολογικού αποτυπώματος ενώ μεταβλητή του y αφορά την μεταβολή των τιμών απο το 2006 στο 2016 για τον κάθε παράγοντα ξεχωριστά.

Συμπεράσματα

Η ευτυχία όπως αναφέρθηκε και παραπάνω είναι μια έννοια την οποία την γνωρίζουν όλοι όμως κανένας δεν μπορεί να δώσει έναν ακριβή ορισμό. Πλέον σχεδόν όλα τα έθνη δεν επικεντρώνονται τόσο στην αύξηση του ΑΕΠ αλλά στην δημιουργία νέων κατευθύνσεων προκειμένου οι πολίτες τους να νιώθουν πιο χαρούμενοι. Επενδύουν με λίγα λόγια στην «ακαθάριστη εγχώρια ευτυχία». Η συγκεκριμένη διπλωματική επικεντρώνεται σε έναν σύνθετο δείκτη ο οποίος ονομάζεται Happy Planet Index και εξετάζει τα αποτελεσματα του για τις χρονιές του 2006 και του 2016 σε σύγκριση με το κΑΕΠ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αντικείμενο μελέτης αποτελούν οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις αντίστοιχες τιμές τους στον HPI για το 2006 και το 2016 σε σύγκριση με το αντίστοιχο κΑΕΠ και τέλος η σύγκριση των τιμών της ευημερίας και του οικολογικού αποτυπώματος των χωρών και για τα δύο έτη. Για την σύγκριση αυτών των μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε μόνο η σύγκλιση τύπου β και όχι η σύγκλιση τύπου σ και η σύγκλιση κατά ομάδες αφού αποτελούν αντικείμενα περαιτέρω μελέτης.

Η έννοια της ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να αποσχολεί αρκετές διαφορετικές ειδικότητες παρόλο που θεωρείται μια γενική έννοια. Η ανάπτυξη μιας χώρας βασίζεται σε πολλούς παράγοντες εκ των οποίων είναι το μέγεθος της αγοράς, η τεχνολογική πρόοδος, το πολιτικό σύστημα και το εκπαιδευτικό σύστημα. Μέχρι πριν λίγα χρόνια πριν οι όροι οικονομική ανάπτυξη και οικονομική μεγέθυνση συγγέονταν όμως δεν υπάρχει καμία σχέση μεταξύ τους αφού ο βασικός τρόπος μέτρησης της οικονομικής μεγέθυνσης είναι με το ΑΕΠ.

Πλέον γίνεται αντιληπτό ότι το υψηλό ΑΕΠ μιας χώρας δεν συνεπάγεται με την ευημερία των πολιτών της αφού δεν έχει την δυνατότητα να μετρήσει κάποιες βασικές παραμέτρους όπως την ανεργία, την υγεία ή τα επίπεδα ελεύθερου χρόνου. Ο ίδιος ο δημιουργός του ΑΕΠ, Simon Kuznets, είχε δηλώσει ότι δεν τον δημιούργησε για αυτήν την χρήση. Το 1970 ο Easterlin ανέπτυξε μια θεωρία όπου έλεγε ότι η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας δεν έχει καμία σχέση με την ευτυχία των κατοίκων της. Αυτή η θεωρία κίνησε το ενδιαφέρον αρκετών μελετητών αφού έγινε αντιληπτό ότι ισχύει. Φυσικά όταν δεν έχεις να καλύψεις κάποιες βασικές ανάγκες όπως στέγαση ή τροφή η αύξηση του ΑΕΠ παίζει βασικό ρόλο στην αύξηση της ευτυχίας όμως στις αναπτυσσόμενες και τις ανεπτυγμένες χώρες σύμφωνα με μελέτες η ευτυχία βασίζεται

στην δυνατότητα της κοινωνικοποίησης με τους συμπολίτες, στην πόσότητα του ελεύθερου χρόνου, το πόσο υγιής νιώθουν τόσο σωματικά όσο και ψυχικά κλπ.

Αφού είναι η αναγκαία η μέτρηση πιο σύνθετων παραγόντων όπως αυτός της ευτυχίας δημιουργήθηκαν διάφοροι σύνθετοι δείκτες. Ένας εκ των οποίων είναι και ο HPI. Ο συγκεκριμένος δείκτης λαμβάνει υπόψη του την ευημερία των πολιτών, τις ανισότητες μέσα στην χώρα, το προσδόκιμο ζωής και έναν πολύ βασικό παράγοντα την σύγχρονη εποχή αυτόν του οικολογικού αποτυπώματος. Ένα βασικό πρόβλημα του HPI είναι η έλλειψη δεδομένων το οποίο μέχρι και σήμερα δεν έχει καταφέρει να ληθεί πλήρως.

Η σύγκριση των τελικών βαθμολογιών του HPI και των παραγόντων ξεχωριστά για τις χρονιές του 2006 και του 2016 αποτελεί κάτι ενδιαφέρον. Μέσα σε μια δεκαετία έχουν αλλάξει αρκετά οι τιμές των παραγόντων δημιουργώντας μια διαφορετική κατάταξη που για μερικές χώρες αποτελεί έκπληξη, όπως στην περίπτωση του Λουξεμβούργου που από την 6^η θέση (2006) κατάφερε να «πέσει» στην 28^η (2016). Μια πολύ βασική παρατήρηση είναι ότι τα επίπεδα ευτυχίας έχουν μειωθεί παρόλο που έχει αυξηθεί το κκαΕΠ των χωρών. Ένα πρόβλημα που έπρεπε να αντιμετωπιστεί στην παρούσα διπλωματική είναι ότι δεν ήταν δυνατόν να υπάρξει σύγκριση μεταξύ των τελικών τιμών του HPI για τις δύο χρονιές αφού για το 2006 δεν υπήρχαν δεδομένα για τις ανισότητες. Έτσι στην σύγκριση τύπου β προκειμένου να γίνει αντιληπτό εάν προκύπτει σύγκλιση ή απόκλιση μεταξύ των χωρών χρησιμοποιήθηκαν μόνο οι τιμές της ευημερίας και του οικολογικού αποτυπώματος. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όντως υπάρχει σύγκλιση μεταξύ των χωρών ως προς την ευημερία και το οικολογικό αποτύπωμα με την μόνη διαφορά ότι η σύγκλιση της ευημερίας έχει θετική μεταβολή ενώ αυτή του οικολογικού αποτυπώματος είχε αρνητική μεταβολή.

Η μέτρηση της ευτυχίας είναι ένα δύσκολο έργο το οποίο έχουν αρχίσει να λαμβάνουν όλο και πιο πολλές χώρες υπόψη τους για την χάραξη νέων πολιτικών. Πλέον βασικός στόχος των χωρών όχι μόνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά όλου του κόσμου είναι η αύξηση των επιπέδων ευτυχίας των πολιτών της. Με βάση τα αποτελέσματα του HPI φαίνεται οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να είναι αρκετά χαρούμενες και να κατακτούν οι πιο πολλές από αυτές αρκετά ικανοποιητικές θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη του συγκεκριμένου σύνθετου δείκτη.

Πηγές Τεκμηρίωσης

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αλεξανδρίδης Μ. Α. (2007) Οικονομική της αναπτυξης
- Καλλιώρας Δ., Πετράκος Γ., Αρτελάρης Π. (2011) Εισοδηματικές ανισότητες μεταξύ των ελληνικών νομών, 1995-2005: Διερεύνηση της ύπαρξης σύγκλισης κατά ομάδες σελ. 42-67
- Καλογήρου Γ. (2019) Οικονομική Μεγέθυνση και Οικονομική Ανάπτυξη
- Ρέππας Π. Α. (2015) Οικονομική ανάπτυξη: θεωρίες και στρατηγικές
- Τσεκούρα Γ. Γρ. (1980) Εισαγωγή στην θεωρία της οικονομικής μεγενθύνσεως 1^ο τεύχος

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Abel A. B. και Bernanke B. S. (2002) Μακροοικονομική
- Amadeo K. (2019) Economic growth, its measurements, causes and effects
- Costanza R., d'Arge R., de Groot R., Farber S., Grasso M., Hannon B., Limburg K., Naeem S., O'Neill R., Paruelo J., Raskin R., Sutton P. και van den Belt M. (1997) The value of world's ecosystem services and natural capital
- Dutt A. K. και Radcliff B. (2009) Happiness economics and politics
- Easterlin R. A., McVey L. A., Switek M., Sawangfa O., και Zweig J. S. (2010) The happiness–income paradox revisited
- Fray B. S. (2010) Happiness Revolution In Economics
- Gray L. (2010) Mankind is Using Up Global Resources Faster Than Ever
- Hart M. (1998 – 1999) Characteristics of Effective Indicators
- Ilhan O. (2001) The role of education in economic development: a theoretical perspective

- Little R. and Rubin D. (2002) Statistical Analysis with missing data
- Muhammad-Bande T.N(2019) Summary of the president of the general assembly
- Saisana M. (2004) Composite Indicators –A review
- Saisana M. and Tarantola S. (2002), State-of-the-art report on current methodologies and practices for composite indicator development
- Simms A., Thompson S., Marks N., Abdallah S., New Economics Foundation (2006) The Happy Planet Index: An Index Of Human Well-Being And Environmental Impact
- Striessnig E. (2019) Too Educated to be Happy? An investigation into the relationship between education and subjective well-being
- Stutzer A. και Frey B. S. (2012) Recent Developments in the Economics of Happiness: A Selective Overview
- Thirlwall A. P. (1989) Μεγέθυνση και ανάπτυξη
- Todaro M. P. και Smith S. C. (2017) Οικονομική Ανάπτυξη
- Veenhoven R. (2008) World database of happiness
- Vemuri A. και Costanza R. (2006) The role of human, social, built, and natural capital index plaining life satisfaction at the country level: Toward a national wellbeing index, Ecological Economics
- Watkins K., Ugaz C., Carvajal L., Coppard D., FuentesNieva R., Gaye A., Ha W., Johansson C., Kennedy A., Kuonqui C., Pereira I.M., Menon R., Morse J. και Seck P. (2007) Human development report 2007/2008, Technical report, United Nations Development Programme
- Weil D. N. (2010) Οικονομική μεγέθυνση
- Wolff P. (2003) EU Member State experiences with sustainable development indicators, Eurostat

Διαδικτυακοί Τόποι

- Bondarenko P. (2019) Gross domestic product ανακτήθηκε στις 07/02/2020 από <https://www.britannica.com/topic/gross-domestic-product>
- Broom D. (2019) Finland is the world's happiest country – again ανακτήθηκε στις 06/01/2019 από <https://www.weforum.org/agenda/2019/03/finland-is-the-world-s-happiest-country-again/>
- Cassar J. (2018) Why mental well-being matters ανακτήθηκε στις 12/12/2019 από <https://timesofmalta.com/articles/view/why-mental-well-being-matters.696967>
- Eurostat (2018a) Overall life satisfaction by gender, EU-28 ανακτήθηκε στις 05/01/2020 [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Overall life satisfaction by gender, EU-28, 2018 \(left axis %25 of population by satisfaction level; right axis mean rating\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Overall_life_satisfaction_by_gender,_EU-28,_2018_(left_axis_%25_of_population_by_satisfaction_level;_right_axis_mean_rating).png)
- Eurostat (2018b) Subjective well-being – statistics ανακτήθηκε στις 07/01/2019 από [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Subjective well-being - statistics](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Subjective_well-being_-_statistics)
- Eurostat (2019) Which EU country has the happiest people? Ανακτήθηκε στις 04/01/2019 από https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/product/-/asset_publisher/VWJkHuaYvLIN/content/DDN-20191107-1?inheritRedirect=false&p_p_col_count=1&p_p_col_id=column-1&p_p_lifecycle=0&p_p_mode=view&p_p_state=normal&redirect=https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/product?p_p_id=101_INSTANCE_VWJkHuaYvLIN
- Global Footprint Network (2018) How Portugal's birthplace has embraced the Ecological Footprint ανακτήθηκε στις 12/12/2019 από <https://www.footprintnetwork.org/2018/06/12/how-portugal-birthplace-embraced-the-ecological-footprint-guimaraes/>
- Gray A. (2017) Most young people around the world are happy, but the happiest places are not where you'd think ανακτήθηκε στις 04/01/2019 από

<https://www.weforum.org/agenda/2017/02/what-makes-young-people-happy-and-what-do-they-worry-about/>

- Happy Planet Index (2019) ανακτήθηκε στις 25/10/2018 από <http://happyplanetindex.org/about>
<https://timesofmalta.com/articles/view/why-mental-well-being-matters.696967>
- Institute of Development Studies (2013) Global Development and Happiness: How can Data on Subjective Wellbeing Inform Development Theory and Practice? Ανακτήθηκε στις 13/12/2019 από <https://www.ids.ac.uk/publications/global-development-and-happiness-how-can-data-on-subjective-wellbeing-inform-development-theory-and-practice/>
- Kroll C. (2014) What makes people happy and why it matters for development ανακτήθηκε στις 11/12/2019 από <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2013/sep/03/happiness-economics-wellbeing-mdgs>
- Marks N. (2010) The Happy Planet Index ανακτήθηκε στις 25/10/2018 από <https://www.youtube.com/watch?v=M1o3FS0awtk>
- Millennium Development Goals ανακτήθηκε στις 15/10/2019 από https://www.undp.org/content/undp/en/home/sdgoverview/mdg_goals.html
- New economics foundation (2006) The Happy Planet Index an index of human well-being and environmental impact ανακτήθηκε στις 25/10/2018 από <https://neweconomics.org/2006/07/happy-planet-index>
- Peter Bondarenko (2019) Gross domestic product ανακτήθηκε στις 20/10/2019 από <https://www.britannica.com/topic/gross-domestic-product>
- PWC Greece (2015) Η ενίσχυση των Θεσμών βάση για την Ανάπτυξη και την Ευημερία ανακτήθηκε στις 27/10/2019 από <https://www.pwc.com/gr/en/publications/assets/enisxisi-thesmon-anaptixi.pdf>
- Riley G. (2009) Q&A: What is the Easterlin Paradox? Ανακτήθηκε στις 18/12/2019 από <https://www.tutor2u.net/economics/blog/qa-what-is-the-easterlin-paradox>

- SDG Action (2016) Leave No One Behind - Sustainable Development Goals ανακτήθηκε στις 17/10/2019 από <https://www.youtube.com/watch?v=99UN7so92tk>
- Sustainable Development Goals (2019) About the Sustainable Development Goals ανακτήθηκε στις 9/12/2019 από <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- The World Bank ανακτήθηκε στις 9/12/2019 από <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD>
- United Nations Development Programme (2015) Transitioning from the MDGs to the SDGs ανακτήθηκε στις 17/10/2019 από https://www.youtube.com/watch?v=5_hLuEui6ww
- WHO (2008) WHO statistical information system (WHOSIS), Database ανακτήθηκε στις 06/01/2019 από <https://www.who.int/whosis/en/>
- World Development Bank (2018) ανακτήθηκε στις 9/12/19 από <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/themes/global-links.html>
- World Happiness Report (2019) Finland Again is the Happiest Country in the World ανακτήθηκε στις 06/01/2019 από <https://worldhappiness.report/news/finland-again-is-the-happiest-country-in-the-world/>
- World Health Organization (2019) Millennium Development Goals (MDGs) ανακτήθηκε στις 9/12/2019 από https://www.who.int/topics/millennium_development_goals/about/en/
- Worstall T. (2003) The Importance Of Rejecting The Easterlin Paradox. Ανακτήθηκε στις 18/12/2019 από <https://www.forbes.com/sites/timworstall/2013/05/04/the-importance-of-rejecting-the-easterlin-paradox/#dfc5b197682b>
- Yale insights (2010) What are the economics of happiness ανακτήθηκε στις 11/12/2019 από <https://insights.som.yale.edu/insights/what-are-the-economics-of-happiness>

Διαλέξεις

- Μ. Τσιάπα (2019) Μάθημα: Περιφερειακή Ανάπτυξη

Λογισμικά

- EViews
- Microsoft Excel
- Microsoft Word